

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Гуманітарний факультет

Кафедра туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної дипломної роботи
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ
ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО
ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ДОСВІДУ КУОРТУ
БУКОВЕЛЬ)
(назва теми)

Виконав: студентка 4 курсу, групи ГФ-113сп
Спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа
(код та назва)

Освітня програма (спеціалізація) Готельно-ресторанна справа

БУРЯК А.В.

(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

Керівник ДУБІНІНА А.А.

(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

Рецензент МАЛТИЗ В.В.

(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет гуманітарний

Кафедра Туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Ступінь вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Спеціальність 241 Готельно-ресторанна справа

(шифр і назва)

Освітня програма (спеціалізація) Готельно-ресторанна справа

(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ТГРБ

В.М. Зайцева

«12» лютого 2026 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

БУРЯК Аліни Володимирівни

(прізвище, ім'я по батькові)

1. Тема роботи Перспективи впровадження міжнародної екологічної сертифікації закладів готельно-ресторанного господарства в Україні (на прикладі досвіду курорту Буковель).

керівник роботи (проекту) ДУБІНІНА., д.т.н., проф.,
затвердженні наказом вищого навчального закладу від «11» лютого 2026 року № 48

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 01.06.2026 р.

3. Вихідні дані до роботи (проекту) в роботі використанні результати наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників, вітчизняні нормативно-правові та нормативні документи, статистичні дані, матеріали неурядових вітчизняних та зарубіжних організацій, дані спеціалізованих періодичних видань з питань організації діяльності закладів готельно-ресторанного господарства, особливостей міжнародної екологічної сертифікації, результати проведеного автором дослідження.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____
Розділ 1. Теоретичні основи міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі.
Розділ 2. Аналіз міжнародної екологічної сертифікації готельно-ресторанного господарства на прикладі курорту Буковель.
Розділ 3. Шляхи вдосконалення міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

16 таблиць, 5 рисунків

6. Консультанти розділів дипломної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	ДУБІНІНА А.А., д.т.н., проф.	21.03.2026	09.04.2026
2	ДУБІНІНА А.А., д.т.н., проф.	10.04.2026	25.04.2026
3	ДУБІНІНА А.А., д.т.н., проф.	26.04.2026	10.05.2026
Нормо-контроль	МАМОТЕНКО Д.Ю., к.е.н., доц.	28-30.05.2026	

7. Дата видачі завдання 12.02.2026 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	11-20.11.2025	виконано
2	Вивчення літературних джерел	21.11.2025-10.02.2026	виконано
3	Збір матеріалу на кваліфікаційну дипломну роботу	21.12.2025-31.01.2026	виконано
4	Групування та аналіз зібраного матеріалу	01.02-20.03.2026	виконано
5	Виконання першого розділу	21.03.2026-09.04.2026	виконано
6	Виконання другого розділу	10.04-25.04.2026	виконано
7	Виконання третього розділу	26.04-10.05.2026	виконано
8	Формування висновків та рекомендацій	11-20.05.2026	виконано
9	Оформлення кваліфікаційної дипломної роботи	21.05-25.05.2026	виконано
10	Перевірка роботи керівником	21.03-30.05.2026	виконано
11	Одержання відгуку та рецензії	01-13.05.2026	виконано
12	Попередній захист кваліфікаційної дипломної роботи	16-31.05.2026	виконано
13	Подання роботи на кафедру	01.06.2026	виконано
14	Захист кваліфікаційної дипломної роботи	05-30.06.2026	виконано

Студент

(підпис)

БУРЯК А.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

ДУБІНІНА А.А.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Актуальність теми. Актуальність дослідження зумовлена сукупністю глобальних і національних викликів, пов'язаних із необхідністю переходу до моделі сталого розвитку, що особливо актуалізується для сфери готельно-ресторанного господарства. Сучасний туристичний сектор є одним із найбільш ресурсоємних і екологічно чутливих, оскільки його функціонування супроводжується значним споживанням енергії, водних ресурсів та утворенням відходів, що негативно впливає на довкілля. У зв'язку з цим екологізація діяльності підприємств індустрії гостинності виступає важливою передумовою забезпечення їх довгострокової конкурентоспроможності та відповідності міжнародним стандартам.

У міжнародній практиці одним із ключових інструментів впровадження принципів сталого розвитку є екологічна сертифікація, яка передбачає дотримання чітких вимог щодо енергоефективності, раціонального використання ресурсів і мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище. Водночас для України питання інтеграції подібних практик залишається відносно новим і потребує наукового осмислення, адаптації до національних умов та розроблення ефективних механізмів впровадження. Зростання попиту на екологічно відповідальний туризм і підвищення екологічної свідомості споживачів стимулюють заклади готельно-ресторанного господарства до впровадження інноваційних екологічних практик.

Метою кваліфікаційної дипломної роботи є дослідження процесів міжнародної екологічної сертифікації закладів готельно-ресторанного господарства в Україні (на прикладі досвіду курорту Буковель). Виходячи з мети в роботі вирішено наступні задачі: вивчено теоретичні основи міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі; проаналізовано стан міжнародної екологічної сертифікації готельно-ресторанного господарства на прикладі курорту Буковель; розроблено

рекомендації щодо вдосконалення міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі.

Об'єктом дослідження є заклади готельно-ресторанного господарства в Україні.

Предметом дослідження є процеси міжнародної екологічної сертифікації закладів готельно-ресторанного господарства на прикладі досвіду курорту Буковель.

Методи дослідження: методи пошуку та збору даних, аналіз літературних джерел та інтернет-ресурсів, статистичний аналіз, описовий та порівняльний аналіз, синтез, узагальнення.

Інформаційну базу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі туризму, готельно-ресторанного бізнесу, екологічного менеджменту та сталого розвитку, нормативно-правові акти, статистичні та аналітичні джерела, результати власних досліджень.

Практичне значення. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для вдосконалення роботи готельно-ресторанних закладів в галузі екологічного менеджменту та сертифікації. Розроблені рекомендації можуть бути застосовані у діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства, органів місцевої влади, туристичних асоціацій та спілок, які працюють над дотриманням чітких вимог щодо енергоефективності, раціональним використанням ресурсів і мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище.

Апробація результатів кваліфікаційної дипломної роботи. Головні положення та результати кваліфікаційної роботи представлені у виступі за темою «Міжнародна екологічна сертифікація: стан та перспективи розвитку в туристичній дестинації Буковель» [2] на II Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та тренди розвитку систем управління в сучасних умовах», що відбулася 26 березня 2026 року в м. Дніпро.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (46

найменувань). Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки, основний зміст роботи викладено на 71 сторінці. Робота містить 16 таблиць та 5 рисунків.

АНОТАЦІЯ

Буряк А.П. Перспективи впровадження міжнародної екологічної сертифікації закладів готельно-ресторанного господарства в Україні (на прикладі досвіду курорту Буковель).

Робота присвячена особливості діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства курорту Буковель. У роботі розглянуто теоретичні основи міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі. Другий розділ присвячений аналізу міжнародної екологічної сертифікації готельно-ресторанного господарства на прикладі курорту Буковель. У третьому розділі основі аналізу результатів дослідження надано рекомендації щодо вдосконалення міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення управління підприємствами готельно-ресторанного господарства, у діяльності органів місцевої влади, туристичних асоціацій та спілок, які працюють над дотриманням чітких вимог щодо енергоефективності, раціональним використанням ресурсів і мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище.

Ключові слова: міжнародна екологічна сертифікація, курорт, готельна інфраструктура, екологічні практики.

ANNOTATION

Buryak A.P. Prospects for the implementation of international environmental certification of hotel and restaurant establishments in Ukraine (using the example of the Bukovel resort experience).

The work is devoted to the peculiarities of the activities of hotel and restaurant enterprises of the Bukovel resort. The work considers the theoretical foundations of international environmental certification in the hotel and restaurant

business. The second section is devoted to the analysis of international environmental certification of the hotel and restaurant industry using the example of the Bukovel resort. In the third section, based on the analysis of the research results, recommendations are given for improving international environmental certification in the hotel and restaurant business. The research results can be used to improve the management of hotel and restaurant enterprises, in the activities of local authorities, tourist associations and unions that work to comply with clear requirements for energy efficiency, rational use of resources and minimizing negative impact on the environment.

Keywords: international environmental certification, resort, hotel infrastructure, environmental practices.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

див. — дивись

дол. — долар

г — грам

год. — година

ін. — інше

од. — одиниця

р. — рік

рис. — рисунок

т — тонна

табл. — таблиця

тис. — тисяча

ФОП — фізична особа підприємець

% — відсоток

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ	13
1.1. Сутність, принципи та значення міжнародної екологічної сертифікації	13
1.2. Міжнародні стандарти та системи екологічної сертифікації	18
1.3. Особливості впровадження екологічних практик у готельно-ресторанному бізнесі	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА НА ПРИКЛАДІ КУРОРТУ БУКОВЕЛЬ	29
2.1. Загальна характеристика курорту Буковель як об'єкта дослідження	29
2.2. Аналіз впровадження міжнародної екологічної сертифікації на готельних підприємствах курорту	32
2.3. Оцінка ефективності екологічної сертифікації та її вплив на розвиток курорту	37
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ	44
3.1 Перспективи міжнародної екологічної сертифікації Green Key та Green Globe у сфері туризму та готельно-ресторанного бізнесу	44
3.2 Інституційний вплив на розвиток екосертифікації в галузі гостинності	60
ВИСНОВКИ	68
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	72
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність дослідження зумовлена сукупністю глобальних і національних викликів, пов'язаних із необхідністю переходу до моделі сталого розвитку, що особливо актуалізується для сфери готельно-ресторанного господарства. Сучасний туристичний сектор є одним із найбільш ресурсоємних і екологічно чутливих, оскільки його функціонування супроводжується значним споживанням енергії, водних ресурсів та утворенням відходів, що негативно впливає на довкілля. У зв'язку з цим екологізація діяльності підприємств індустрії гостинності виступає важливою передумовою забезпечення їх довгострокової конкурентоспроможності та відповідності міжнародним стандартам.

У міжнародній практиці одним із ключових інструментів впровадження принципів сталого розвитку є екологічна сертифікація, яка передбачає дотримання чітких вимог щодо енергоефективності, раціонального використання ресурсів і мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище. Водночас для України питання інтеграції подібних практик залишається відносно новим і потребує наукового осмислення, адаптації до національних умов та розроблення ефективних механізмів впровадження. Зростання попиту на екологічно відповідальний туризм і підвищення екологічної свідомості споживачів стимулюють заклади готельно-ресторанного господарства до впровадження інноваційних екологічних практик.

У останні роки різні аспекти забезпечення якості послуг в готельно-ресторанному бізнесі отримали відображення в роботах таких авторів, як Безхлібна А.П., Белікова М.В., Коваленко О.В., Красномоєць В.А., Кукліна Т.С., Літвак О. В., Мамонтенко Н. Ю. тощо.

Метою кваліфікаційної дипломної роботи є дослідження процесів міжнародної екологічної сертифікації закладів готельно-ресторанного господарства в Україні (на прикладі досвіду курорту Буковель).

Відповідно до поставленої мети в роботі поставлено такі завдання:

- вивчити теоретичні основи міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі;
- провести аналіз міжнародної екологічної сертифікації готельно-ресторанного господарства на прикладі курорту Буковель;
- на основі аналізу результатів дослідження надати рекомендації щодо вдосконалення міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі.

Об'єктом дослідження є заклади готельно-ресторанного господарства в Україні.

Предметом дослідження є процеси міжнародної екологічної сертифікації закладів готельно-ресторанного господарства на прикладі досвіду курорту Буковель.

Методи дослідження: методи пошуку та збору даних, аналіз літературних джерел та інтернет-ресурсів, статистичний аналіз, описовий та порівняльний аналіз, синтез, узагальнення.

Інформаційну базу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі управління ресторанными закладами, в тому числі праці, присвячені управлінню організації якості обслуговування в ресторанных закладах, статистичні та аналітичні джерела, результати власних досліджень.

Теоретичною основою роботи є наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків, що зосереджені на дослідженні якості обслуговування та організації ресторанного господарства та управлінні громадським харчуванням, дані щодо економічного розвитку галузі харчової промисловості на різних рівнях управління, а також інформація від статистичних органів.

Практичне значення. Теоретичні положення, які представлені в кваліфікаційній дипломній роботі можуть бути використані керівництвом ресторанных закладів для підвищення ефективності організації процесів

обслуговування в своїх закладах та підвищення якості послуг, що надаються. Запропоновані теоретичні положення щодо удосконалення організації підвищення якості продукції можуть бути використані в навчальному процесі в Національному університеті «Запорізька політехніка» під час підготовки методичного забезпечення та викладання дисципліни «Управління якістю продукції та послуг в готельно-ресторанному господарстві».

Апробація результатів кваліфікаційної дипломної роботи. Головні положення та результати кваліфікаційної роботи представлені у виступі за темою «Міжнародна екологічна сертифікація: стан та перспективи розвитку в туристичній дестинації Буковель» [2] на II Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та тренди розвитку систем управління в сучасних умовах», що відбулася 26 березня 2026 року в м. Дніпро.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (46 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки, основний зміст роботи викладено на 71 сторінці. Робота містить 16 таблиць та 5 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

1.1. Сутність, принципи та значення міжнародної екологічної сертифікації

Екологічна сертифікація в сучасних умовах розвитку світової економіки постає як один із ключових інструментів забезпечення екологічної безпеки та досягнення цілей сталого розвитку. У науковому розумінні вона трактується як процес офіційного підтвердження відповідності продукції, послуг, технологічних процесів або систем управління встановленим екологічним вимогам, що базуються на міжнародних та національних стандартах. Змістовно екологічна сертифікація охоплює комплекс процедур, пов'язаних із проведенням незалежної оцінки впливу діяльності суб'єктів господарювання на навколишнє природне середовище, визначенням рівня їх екологічної відповідальності та наданням відповідного сертифіката або екологічного маркування. Важливою особливістю даного процесу є його орієнтація не лише на контроль, а й на стимулювання підприємств до постійного вдосконалення екологічних характеристик своєї діяльності.

Теоретичні засади екологічної сертифікації ґрунтуються на концепції сталого розвитку, яка передбачає збалансування економічних, екологічних і соціальних інтересів суспільства [17]. У цьому контексті сертифікація виступає ефективним механізмом інтеграції екологічних вимог у господарську діяльність підприємств. Вона забезпечує впровадження екологічно орієнтованих підходів до управління ресурсами, сприяє зменшенню негативного антропогенного впливу на довкілля та формує передумови для довгострокового економічного зростання без виснаження природного потенціалу. Таким чином, екологічна сертифікація є не лише технічним інструментом оцінювання, а й важливим елементом екологічної політики на мікро- та макрорівнях.

Особливого значення екологічна сертифікація набуває в умовах глобалізації та посилення міжнародної конкуренції, коли екологічні стандарти стають невід'ємною складовою доступу до світових ринків. Відповідність екологічним вимогам дедалі частіше розглядається як необхідна умова функціонування підприємств, особливо у сферах, пов'язаних із високим рівнем впливу на довкілля, зокрема у промисловості, енергетиці, транспорті та туристично-рекреаційній діяльності [18]. Наявність екологічного сертифіката або маркування підвищує довіру споживачів, партнерів та інвесторів, сприяє формуванню позитивного іміджу підприємства та забезпечує його конкурентні переваги.

У межах функціонального підходу екологічна сертифікація виконує низку взаємопов'язаних функцій. Передусім вона забезпечує інформаційну функцію, оскільки надає споживачам достовірні дані про екологічні характеристики продукції чи послуг. Регулятивна функція проявляється у встановленні чітких критеріїв і стандартів екологічної діяльності, що сприяє упорядкуванню ринку та підвищенню рівня екологічної відповідальності суб'єктів господарювання. Стимулююча функція полягає у заохоченні підприємств до впровадження інноваційних технологій, спрямованих на зниження ресурсомісткості виробництва та мінімізацію відходів. Контрольна функція реалізується через процедури аудиту та моніторингу, що дозволяють оцінити дотримання екологічних вимог та своєчасно виявляти відхилення.

Значна роль екологічної сертифікації простежується у формуванні екологічно відповідальної поведінки як виробників, так і споживачів. Для підприємств вона виступає інструментом внутрішньої трансформації, спрямованої на оптимізацію виробничих процесів, підвищення ефективності використання енергії та ресурсів, а також зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Для споживачів екологічне маркування слугує орієнтиром у виборі продукції, що відповідає принципам безпеки та сталості. У результаті формується нова модель споживання, яка базується на усвідомленні екологічних наслідків власних рішень.

У контексті сталого розвитку екологічна сертифікація виконує інтеграційну функцію, поєднуючи економічні інтереси підприємств із необхідністю збереження природного середовища. Вона сприяє реалізації концепції «зеленої економіки», яка передбачає зростання добробуту населення за умов раціонального використання природних ресурсів та зниження екологічних ризиків [19]. Завдяки впровадженню сертифікаційних систем підприємства отримують можливість оптимізувати витрати за рахунок енергоефективності, зменшення обсягів відходів та підвищення продуктивності, що у довгостроковій перспективі забезпечує їх фінансову стійкість.

Екологічний менеджмент у готельно-ресторанній сфері є складовою сучасної системи управління підприємствами гостинності, що орієнтована на досягнення збалансованого поєднання економічної ефективності, соціальної відповідальності та екологічної безпеки [20]. У науковому вимірі він трактується як сукупність організаційних, управлінських, технологічних та економічних заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу діяльності готелів і ресторанів на навколишнє середовище при збереженні високого рівня якості обслуговування. Впровадження принципів екологічного менеджменту у сфері гостинності обумовлене зростанням екологічної свідомості споживачів, посиленням регуляторних вимог та необхідністю забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємств.

Одним із базових принципів екологічного менеджменту є принцип превентивності, який передбачає запобігання виникненню екологічних проблем ще на стадії планування діяльності. У готельно-ресторанному бізнесі це реалізується через використання екологічно безпечних матеріалів, впровадження енергоефективних технологій, раціональне проєктування інженерних систем будівель та оптимізацію логістичних процесів. Превентивний підхід дозволяє значно знизити витрати на ліквідацію наслідків негативного впливу на довкілля та підвищує загальну ефективність

управління ресурсами.

Не менш важливим є принцип раціонального використання природних ресурсів, який передбачає оптимізацію споживання води, енергії, сировини та матеріалів. У практичній діяльності готелів і ресторанів це знаходить відображення у впровадженні систем енергозбереження, використанні водозберігаючих технологій, сортуванні та переробці відходів, а також у переході на екологічно чисті та відновлювані ресурси. Реалізація даного принципу сприяє не лише зниженню екологічного навантаження, але й скороченню операційних витрат підприємств.

Принцип інтеграції екологічних аспектів у загальну систему управління передбачає включення екологічних цілей і завдань у стратегічне та операційне планування діяльності підприємства. Це означає, що екологічна політика не розглядається як окремий напрям, а є невід'ємною частиною корпоративної стратегії. У готельно-ресторанній сфері це проявляється у формуванні екологічно орієнтованих стандартів обслуговування, впровадженні систем екологічного аудиту та моніторингу, а також у розробці програм підвищення екологічної ефективності діяльності [9].

Важливе значення має принцип відповідальності, який передбачає усвідомлення підприємствами наслідків своєї діяльності для довкілля та суспільства. У межах цього принципу підприємства гостинності зобов'язані дотримуватися екологічного законодавства, міжнародних стандартів та добровільних екологічних ініціатив. Крім того, відповідальність поширюється на всі рівні управління, включаючи персонал, що потребує формування відповідної корпоративної культури та системи мотивації.

Принцип безперервного вдосконалення є одним із ключових у системі екологічного менеджменту (див. табл. 1.1). Він передбачає постійний перегляд та оновлення екологічної політики, цілей і заходів з урахуванням змін у зовнішньому середовищі, технологічного розвитку та нових вимог ринку. У готельно-ресторанній сфері це реалізується через впровадження

інноваційних технологій, регулярне навчання персоналу, удосконалення процесів управління та впровадження сучасних стандартів якості та екологічної безпеки.

Таблиця 1.1 – Основні принципи екологічного менеджменту в готельно-ресторанній сфері

Принцип	Сутність принципу	Прояв у готельно-ресторанній сфері
Превентивність	Запобігання негативному впливу на довкілля на ранніх стадіях діяльності	Використання енергоефективного обладнання, екологічне проектування будівель
Раціональне використання ресурсів	Оптимізація споживання природних ресурсів	Водозбереження, енергозбереження, сортування відходів
Інтеграція в систему управління	Включення екологічних аспектів у загальну стратегію підприємства	Розробка екологічної політики, аудит та моніторинг
Відповідальність	Дотримання екологічних норм та усвідомлення впливу на довкілля	Виконання стандартів, екологічна відповідальність персоналу
Безперервне вдосконалення	Постійне покращення екологічних показників діяльності	Впровадження інновацій, навчання персоналу
Прозорість	Відкритість інформації про екологічну діяльність	Інформування клієнтів, екологічний маркетинг
Залучення зацікавлених сторін	Участь персоналу, клієнтів і партнерів у екологічних ініціативах	Тренінги, співпраця з постачальниками, екопрограми

Окрему роль відіграє принцип прозорості та інформування, який передбачає відкритість підприємств щодо їх екологічної діяльності. Надання достовірної інформації про екологічні показники, заходи з охорони довкілля та досягнуті результати сприяє підвищенню довіри з боку споживачів, партнерів та громадськості. У сучасних умовах це також пов'язано з розвитком цифрових комунікацій та активним використанням екологічного маркетингу.

Принцип залучення персоналу та зацікавлених сторін передбачає активну участь працівників, постачальників, клієнтів та місцевих громад у

реалізації екологічної політики підприємства. У готельно-ресторанному бізнесі це може включати проведення тренінгів для персоналу, впровадження програм екологічної відповідальності, співпрацю з локальними постачальниками екологічно чистої продукції та участь у соціально-екологічних ініціативах.

Таким чином, основні принципи екологічного менеджменту формують комплексну основу для ефективного функціонування підприємств готельно-ресторанної сфери в умовах сталого розвитку. Їх реалізація забезпечує не лише зниження негативного впливу на довкілля, але й підвищення якості послуг, зміцнення ринкових позицій та формування позитивного іміджу підприємства. Зауважена система принципів формує методологічну основу екологічного менеджменту та забезпечує його ефективне впровадження у діяльність підприємств готельно-ресторанного бізнесу в умовах сучасних викликів сталого розвитку.

1.2. Міжнародні стандарти та системи екологічної сертифікації

Екологічна сертифікація у готельно-ресторанній сфері виступає важливим інструментом реалізації концепції сталого розвитку, забезпечуючи стандартизацію екологічно відповідальної діяльності підприємств гостинності [1]. У сучасних умовах сформувалася розгалужена система міжнародних екосертифікацій, які регламентують вимоги до екологічного управління, ресурсоефективності, мінімізації впливу на довкілля та підвищення рівня екологічної свідомості як виробників, так і споживачів. Найбільш поширеними серед них є сертифікаційні системи Green Key, ISO 14001 та EU Ecolabel, які набули широкого визнання у міжнародній практиці та активно впроваджуються у сфері готельно-ресторанного бізнесу [2].

Сертифікація Green Key є однією з провідних міжнародних програм екологічного маркування у сфері туризму та гостинності. Вона функціонує під егідою Foundation for Environmental Education та спрямована на

стимулювання готелів, ресторанів і туристичних об'єктів до впровадження екологічно відповідальних практик [3]. Основною метою цієї сертифікації є зменшення негативного впливу на довкілля через ефективне управління ресурсами, зокрема водою та енергією, скорочення обсягів відходів і використання екологічно безпечних матеріалів. Важливою особливістю програми є її орієнтація не лише на технічні аспекти діяльності, але й на формування екологічної культури серед персоналу та гостей. Підприємства, що отримали сертифікат Green Key, зобов'язані регулярно підтверджувати відповідність встановленим критеріям, що забезпечує постійний контроль та вдосконалення екологічних показників їх діяльності.

Міжнародний стандарт ISO 14001 є складовою серії стандартів екологічного менеджменту, розроблених International Organization for Standardization. Він визначає вимоги до системи екологічного менеджменту підприємства та спрямований на забезпечення системного підходу до управління екологічними аспектами діяльності. На відміну від інших екосертифікацій, ISO 14001 не встановлює конкретних екологічних показників, а регламентує процеси планування, впровадження, контролю та вдосконалення екологічної політики підприємства. У готельно-ресторанній сфері впровадження цього стандарту дозволяє інтегрувати екологічні аспекти у всі рівні управління, підвищити ефективність використання ресурсів та забезпечити відповідність законодавчим вимогам. Значною перевагою ISO 14001 є його універсальність, що дає змогу застосовувати стандарт у підприємствах різного масштабу та спеціалізації.

Система екологічного маркування EU Ecolabel є офіційною програмою Європейського Союзу, спрямованою на просування продукції та послуг із зниженим впливом на довкілля протягом усього життєвого циклу. У сфері готельно-ресторанного бізнесу ця сертифікація охоплює широкий спектр критеріїв, включаючи енергоефективність, управління водними ресурсами, скорочення відходів, використання екологічно чистих матеріалів та інформування споживачів про екологічні аспекти діяльності підприємства.

Отримання EU Ecolabel свідчить про високий рівень екологічної відповідальності та відповідність підприємства суворим вимогам європейських стандартів. Важливою характеристикою цієї системи є її комплексний підхід, що враховує всі етапи функціонування підприємства, від постачання ресурсів до надання послуг кінцевому споживачу.

Крім зазначених систем, у міжнародній практиці існують також інші екологічні сертифікації, які мають значення для розвитку готельно-ресторанного бізнесу [9]. Зокрема, сертифікація Travelife орієнтована на туристичні підприємства та передбачає оцінку їх діяльності за критеріями сталого розвитку, включаючи екологічні, соціальні та економічні аспекти. Вона сприяє підвищенню прозорості діяльності підприємств та їх відповідності міжнародним стандартам сталості. Іншою важливою системою є LEED, яка зосереджена на сертифікації будівель за критеріями екологічності та енергоефективності. У контексті готельно-ресторанної сфери LEED застосовується для оцінки екологічних характеристик готелів та ресторанних комплексів, що дозволяє зменшити їх вплив на довкілля ще на етапі проєктування та будівництва.

Загалом, провідні екосертифікації характеризуються спільною спрямованістю на забезпечення раціонального використання ресурсів, зниження негативного впливу на довкілля та підвищення екологічної відповідальності підприємств [8]. Водночас вони відрізняються за рівнем деталізації вимог, сферою застосування та підходами до оцінювання. Наприклад, Green Key має більш прикладний характер і орієнтований безпосередньо на підприємства гостинності, тоді як ISO 14001 забезпечує універсальну основу для побудови системи екологічного менеджменту. У свою чергу, EU Ecolabel поєднує елементи екологічного маркування та регуляторного контролю, що робить його одним із найбільш авторитетних стандартів у Європі.

Роль екологічних сертифікацій у розвитку готельно-ресторанної сфери полягає у формуванні нових стандартів ведення бізнесу, що відповідають

принципам сталого розвитку [4]. Вони сприяють підвищенню якості послуг, зміцненню довіри споживачів, розширенню можливостей виходу на міжнародні ринки та забезпеченню довгострокової конкурентоспроможності підприємств. У сучасних умовах екологічна сертифікація стає не лише інструментом підтвердження відповідності, але й стратегічним чинником розвитку підприємств гостинності (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Характеристика провідних екологічних сертифікацій у готельно-ресторанній сфері

Назва сертифікації	Орган-розробник	Сфера застосування	Основні критерії	Особливості
Green Key	Foundation for Environmental Education	Готелі, ресторани, туристичні об'єкти	Енергоефективність, водозбереження, управління відходами	Орієнтація на сферу гостинності, регулярний моніторинг
ISO 14001	International Organization for Standardization	Універсальна (усі галузі)	Система екологічного менеджменту, аудит, контроль	Гнучкість, відсутність жорстких екологічних нормативів
EU Ecolabel	Європейський Союз	Продукція та послуги, у т.ч. готелі	Життєвий цикл продукту, енергоефективність, екологічність	Високі стандарти ЄС, комплексний підхід
Travelife	Travelife Sustainability System	Туристичні підприємства	Сталість, соціальна відповідальність, екологічність	Орієнтація на туризм, міжнародне визнання
LEED	U.S. Green Building Council	Будівлі та інфраструктура	Енергоефективність, екодизайн, матеріали	Сертифікація будівель, застосовується на етапі проєктування

Представлені екосертифікації формують основу сучасної системи екологічного управління у готельно-ресторанній сфері та забезпечують ефективну реалізацію принципів сталого розвитку на практиці.

Вимоги та критерії оцінювання закладів готельно-ресторанної сфери в контексті екологічної сертифікації формують комплексну систему

показників, спрямованих на визначення рівня екологічної відповідальності підприємств та їх відповідності принципам сталого розвитку [10]. У науковому підході оцінювання розглядається як багаторівневий процес, що охоплює аналіз ресурсоспоживання, управління відходами, організацію виробничих процесів, екологічну політику та рівень екологічної свідомості персоналу і споживачів. Встановлення чітких вимог і критеріїв дозволяє забезпечити об'єктивність оцінки, порівнюваність результатів та формування єдиних стандартів екологічної діяльності у сфері гостинності.

Одним із ключових напрямів оцінювання є ефективність використання енергетичних ресурсів. Вимоги у цій сфері передбачають впровадження енергоощадних технологій, оптимізацію систем опалення, вентиляції та кондиціонування, використання сучасного обладнання з низьким рівнем енергоспоживання, а також застосування відновлюваних джерел енергії. Критерії оцінювання включають рівень споживання енергії на одиницю площі або на одного гостя, наявність систем автоматичного контролю енергоспоживання, використання енергоефективного освітлення та впровадження програм енергозбереження. У готельно-ресторанній сфері ці показники мають особливе значення, оскільки енергоспоживання становить значну частку операційних витрат і безпосередньо впливає на екологічний слід підприємства.

Важливим компонентом є управління водними ресурсами, яке передбачає раціональне використання води та зменшення обсягів її споживання. Вимоги у цій сфері включають встановлення водозберігаючого обладнання, використання систем повторного використання води, контроль витрат води та запобігання її нераціональному використанню. Критерії оцінювання охоплюють показники споживання води на одного гостя або на одиницю послуг, наявність систем моніторингу водоспоживання, а також впровадження заходів щодо очищення та повторного використання води. Раціональне управління водними ресурсами є особливо актуальним у регіонах із обмеженим доступом до води та сприяє зниженню навантаження

на природні екосистеми.

Суттєве значення у системі оцінювання має управління відходами, яке передбачає їх мінімізацію, сортування, переробку та безпечну утилізацію. Вимоги включають впровадження систем роздільного збору відходів, зменшення використання одноразових матеріалів, оптимізацію закупівель та впровадження принципів циркулярної економіки. Критерії оцінювання визначаються за обсягами утворення відходів, рівнем їх переробки, часткою повторно використаних матеріалів та ефективністю систем управління відходами. У готельно-ресторанній сфері значна увага приділяється також зменшенню харчових відходів, що є важливим як з екологічної, так і з економічної точки зору [11, 13].

Окремим напрямом є оцінювання використання екологічно безпечних матеріалів і продукції. Вимоги передбачають застосування сертифікованих екологічних товарів, використання нетоксичних мийних засобів, відмову від шкідливих хімічних речовин та впровадження принципів сталого постачання. Критерії оцінювання включають частку екологічно сертифікованої продукції, рівень відповідності матеріалів екологічним стандартам, а також співпрацю з постачальниками, які дотримуються принципів сталого розвитку. У ресторанному бізнесі це також охоплює використання органічних продуктів та локальної сировини.

Важливим аспектом є наявність системи екологічного менеджменту та відповідної документації. Вимоги включають розробку екологічної політики підприємства, визначення цілей і завдань у сфері охорони довкілля, впровадження процедур моніторингу та контролю, а також проведення регулярного екологічного аудиту. Критерії оцінювання передбачають наявність задокументованих процедур, ефективність їх реалізації, рівень досягнення встановлених екологічних цілей та відповідність міжнародним стандартам. Наявність системи екологічного менеджменту свідчить про системний підхід підприємства до управління екологічними аспектами діяльності.

Не менш важливим є оцінювання рівня екологічної обізнаності та підготовки персоналу. Вимоги передбачають проведення навчання працівників, формування екологічної культури, залучення персоналу до реалізації екологічних програм та ініціатив. Критерії оцінювання включають кількість проведених тренінгів, рівень залученості працівників, наявність внутрішніх програм мотивації та ефективність комунікації екологічної політики підприємства [35, 36]. Підготовлений персонал є ключовим фактором успішної реалізації екологічного менеджменту, оскільки саме він забезпечує виконання встановлених стандартів у повсякденній діяльності.

Оцінювання взаємодії із споживачами та інформування також є важливою складовою системи критеріїв. Вимоги передбачають надання клієнтам інформації про екологічні ініціативи підприємства, стимулювання їх до відповідальної поведінки, впровадження екологічного маркування та комунікацію результатів екологічної діяльності. Критерії оцінювання включають рівень поінформованості гостей, наявність інформаційних матеріалів, використання екологічного брендингу та участь клієнтів у екологічних програмах. Це сприяє формуванню позитивного іміджу підприємства та підвищує його конкурентоспроможність [14 – 16].

Значну роль у системі оцінювання відіграє дотримання екологічного законодавства та міжнародних стандартів [32, 34]. Вимоги передбачають повну відповідність нормативно-правовим актам у сфері охорони довкілля, виконання екологічних норм і стандартів, а також участь у добровільних сертифікаційних програмах. Критерії оцінювання включають відсутність порушень законодавства, наявність відповідних дозволів і сертифікатів, а також рівень інтеграції міжнародних стандартів у діяльність підприємства.

Таким чином, система вимог та критеріїв оцінювання закладів готельно-ресторанної сфери є багатокомпонентною та охоплює всі аспекти їх діяльності, що впливають на навколишнє середовище. Вона забезпечує комплексний підхід до оцінювання екологічної ефективності підприємств, сприяє підвищенню рівня їх екологічної відповідальності та формує

передумови для сталого розвитку галузі. У сучасних умовах дотримання цих вимог є не лише необхідною умовою отримання екологічної сертифікації, але й важливим чинником забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємств на ринку гостинності.

1.3. Особливості впровадження екологічних практик у готельно-ресторанному бізнесі

Впровадження екологічних практик у готельно-ресторанному бізнесі є важливою складовою сучасної моделі управління підприємствами сфери гостинності, що орієнтована на досягнення цілей сталого розвитку. У науковому контексті даний процес розглядається як системна інтеграція екологічних підходів у всі аспекти функціонування закладу, починаючи від проєктування та організації виробничих процесів і завершуючи взаємодією зі споживачами та постачальниками [16]. Особливості впровадження екологічних практик визначаються специфікою діяльності готелів і ресторанів, яка характеризується високим рівнем споживання енергетичних, водних та матеріальних ресурсів, а також значними обсягами утворення відходів.

Одним із ключових напрямів екологізації готельно-ресторанного бізнесу є забезпечення енергоефективності. Високий рівень енергоспоживання, зумовлений необхідністю функціонування систем освітлення, опалення, кондиціонування, кухонного обладнання та інших інженерних систем, обумовлює актуальність впровадження енергозберігаючих технологій. У науковій практиці енергоефективність розглядається як здатність підприємства забезпечувати необхідний рівень послуг при мінімальному використанні енергетичних ресурсів [20]. Реалізація цього підходу передбачає модернізацію обладнання, впровадження автоматизованих систем управління енергоспоживанням, використання енергоефективного освітлення та оптимізацію режимів роботи

технічних систем. Значну роль відіграє також застосування відновлюваних джерел енергії, зокрема сонячних колекторів або теплових насосів, що дозволяє знизити залежність від традиційних енергоресурсів і скоротити викиди парникових газів.

Важливою складовою екологічних практик є водозбереження, яке передбачає раціональне використання водних ресурсів та мінімізацію їх втрат. У готельно-ресторанній сфері вода використовується у значних обсягах для забезпечення санітарно-гігієнічних потреб, приготування їжі, прибирання та обслуговування гостей. Впровадження водозберігаючих технологій, таких як аератори, сенсорні змішувачі, системи повторного використання води та оптимізація процесів миття, дозволяє суттєво скоротити споживання води без зниження якості послуг [18]. У наукових дослідженнях підкреслюється, що ефективне управління водними ресурсами не лише зменшує навантаження на природні екосистеми, але й сприяє зниженню операційних витрат підприємств.

Не менш важливим напрямом є управління відходами, яке охоплює процеси їх утворення, сортування, переробки та утилізації. У готельно-ресторанному бізнесі значну частку відходів становлять харчові залишки, упаковка, пластик та інші матеріали. Впровадження систем роздільного збору відходів, скорочення використання одноразових матеріалів, оптимізація закупівель та застосування принципів циркулярної економіки є ключовими заходами у цій сфері. Особлива увага приділяється зменшенню харчових відходів шляхом удосконалення процесів планування меню, контролю порцій та використання залишків у вторинних виробничих процесах. У науковій літературі зазначається, що ефективне управління відходами сприяє не лише зниженню негативного впливу на довкілля, але й формує економічні переваги за рахунок скорочення витрат та підвищення ефективності використання ресурсів.

Окремого розгляду потребує екологічно відповідальне постачання, яке передбачає формування сталих ланцюгів постачання та відбір постачальників

з урахуванням їх екологічної політики. У готельно-ресторанній сфері це означає використання локальних продуктів, органічної сировини, сертифікованих товарів та матеріалів, що відповідають екологічним стандартам. Такий підхід дозволяє скоротити транспортні витрати та пов'язані з ними викиди, підтримати місцевих виробників і забезпечити високу якість продукції. Крім того, екологічно відповідальне постачання передбачає мінімізацію використання упаковки, відмову від шкідливих матеріалів та впровадження принципів «зелених закупівель».

Використання ресурсів у готельно-ресторанному бізнесі також підлягає оптимізації з позицій екологічної ефективності. Це передбачає впровадження технологій, що забезпечують максимальне використання сировини, зменшення втрат та підвищення ефективності виробничих процесів. У ресторанному секторі це може включати використання всіх частин продуктів, оптимізацію технологічних карт та впровадження інноваційних методів приготування їжі. У готельному бізнесі важливим є використання багаторазових матеріалів, екологічно безпечних засобів для прибирання та оптимізація процесів обслуговування номерного фонду.

Загалом, особливості впровадження екологічних практик у готельно-ресторанному бізнесі полягають у необхідності комплексного підходу, що охоплює всі аспекти діяльності підприємства [33, 40]. Інтеграція енергоефективності, водозбереження, управління відходами та екологічно відповідального постачання дозволяє забезпечити зниження негативного впливу на довкілля, підвищення економічної ефективності та формування позитивного іміджу підприємства. У сучасних умовах такі практики стають невід'ємною складовою конкурентоспроможності закладів гостинності та важливим чинником їх сталого розвитку.

Висновки до розділу 1.

У першому розділі було досліджено теоретичні основи міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі. Встановлено, що екологічна сертифікація є важливим інструментом забезпечення сталого розвитку, який сприяє зниженню негативного впливу підприємств на навколишнє середовище та підвищенню їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Проаналізовано основні міжнародні системи сертифікації, такі як Green Key, ISO 14001 та EU Ecolabel, які встановлюють чіткі критерії щодо ефективного використання ресурсів, управління відходами та впровадження екологічних практик. Визначено, що їх застосування дозволяє підприємствам оптимізувати витрати, покращити імідж та відповідати сучасним вимогам споживачів.

Також з'ясовано, що впровадження екологічних практик у готельно-ресторанному бізнесі потребує комплексного підходу, який включає технологічні інновації, екологічно відповідальне управління та активну участь персоналу. Таким чином, екологічна сертифікація виступає не лише інструментом контролю, а й стратегічним напрямом розвитку підприємств індустрії гостинності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА НА ПРИКЛАДІ КУОРТУ БУКОВЕЛЬ

2.1. Загальна характеристика курорту Буковель як об'єкта дослідження

Курорт Буковель є найбільшим і найсучаснішим гірськолижним туристичним комплексом України, розташований у межах Українські Карпати поблизу села Поляниця. Його вигідне географічне положення, сприятливі природно-кліматичні умови та розвинена інфраструктура забезпечують високий рівень туристичної привабливості як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Природно-ресурсний потенціал курорту визначається гірським рельєфом, значною лісистістю території, чистим повітрям та наявністю стійкого снігового покриву в зимовий період. Завдяки використанню сучасних технологій штучного осніження, сезон катання триває з грудня до квітня, що підвищує стабільність функціонування туристичного комплексу.

Інфраструктура Буковель характеризується високим рівнем розвитку та включає розгалужену мережу гірськолижних трас різного рівня складності, сучасні підйомники, готельні комплекси різних категорій, ресторани, SPA-центри та розважальні заклади. Курорт пропонує понад 60 км підготовлених трас, що відповідають міжнародним стандартам безпеки та якості обслуговування [5]

Важливою особливістю є всесезонний характер функціонування курорту. У літній період Буковель трансформується у центр активного відпочинку, пропонуючи туристам піші та велосипедні маршрути, озеро для купання, екстремальні атракціони, а також оздоровчі та рекреаційні послуги.

Економічне значення курорту полягає у стимулюванні розвитку регіональної економіки Івано-Франківська область, створенні робочих місць, залученні інвестицій та формуванні позитивного туристичного іміджу

України. Крім того, курорт виступає важливим центром розвитку туристичної інфраструктури, сприяючи модернізації транспортної, готельної та сервісної сфер.

Інфраструктура Буковель є комплексною багаторівневою системою, що забезпечує ефективне функціонування курорту як всесезонного туристично-рекреаційного центру. Вона сформована з урахуванням сучасних вимог до гірськолижних DESTINACIЙ європейського рівня та включає транспортну, гірськолижну, готельно-ресторанну, сервісну, рекреаційно-розважальну та інженерно-комунікаційну підсистеми.

У структурі інфраструктури ключову роль відіграє гірськолижний комплекс, який виступає базовим елементом функціонування курорту (див. табл. 2.1). Система трас і підйомників характеризується високим рівнем технічного оснащення та значною пропускною здатністю. Загальна протяжність трас перевищує 60–75 км, при цьому їх кількість становить понад 60 одиниць, що дозволяє забезпечити диференціацію за рівнем складності та рівномірний розподіл туристичних потоків [6]. Наявність систем штучного осніження та освітлення трас сприяє подовженню туристичного сезону і підвищенню якості обслуговування.

Таблиця 2.1 – Характеристика гірськолижної інфраструктури курорту
Буковель

Показник	Значення
Загальна кількість трас	понад 60
Загальна протяжність трас	60–75 км
Довжина трас	300–2350 м
Кількість підйомників	16–17
Типи підйомників	крісельні, бугельні, мультиліфти
Пропускна здатність	до 34 000 осіб/год
Класифікація трас	сині, червоні, чорні
Додаткове оснащення	снігові гармати, освітлення

Важливою складовою інфраструктури є система підйомників, яка забезпечує безперервність функціонування гірськолижного комплексу.

Курорт оснащений сучасними швидкісними канатними дорогами різних типів, що дозволяє мінімізувати час очікування та підвищити комфорт туристів. Пропускна здатність підйомників досягає понад 30 тис. осіб на годину, що є одним із найвищих показників серед курортів України .

Готельно-ресторанна інфраструктура курорту представлена широким спектром засобів розміщення, що варіюються від бюджетних садиб до висококласних готелів (див. табл. 2.2). Розвиток даної підсистеми відбувався паралельно з розширенням гірськолижної інфраструктури, що дозволило сформувати цілісний туристичний продукт. Заклади харчування включають ресторани, кафе, колиби та фаст-фуд-зони, які пропонують як традиційну гуцульську, так і міжнародну кухню.

Таблиця 2.2 – Структура готельно-ресторанної інфраструктури курорту
Буковель

Елемент інфраструктури	Характеристика
Готелі	різні категорії (економ, середній, преміум)
Приватні садиби	альтернативні варіанти розміщення
Ресторани	національна та міжнародна кухня
Кафе та бари	швидке обслуговування
Конференц-зали	для ділового туризму
Кейтеринг та івент-послуги	організація заходів

Сервісна інфраструктура курорту включає пункти прокату спорядження, лижні школи, інструкторські служби та сервісні центри. Особливістю є високий рівень технічного обслуговування спорядження та наявність сучасного обладнання для активного відпочинку. Це сприяє підвищенню доступності гірськолижного туризму для різних категорій відвідувачів .

Рекреаційно-розважальна інфраструктура Буковель характеризується значною різноманітністю послуг, що забезпечують всесезонне функціонування курорту. До її складу входять SPA-комплекси, басейни, сауни, спортивні зали, ковзанки, розважальні центри та оздоровчі заклади. У

літній період курорт пропонує альтернативні види активного відпочинку, включаючи веломаршрути, піші походи та водні розваги (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Рекреаційно-розважальна та сервісна інфраструктура курорту
Буковель

Напрямок	Складові
Оздоровча інфраструктура	SPA, басейни, сауни, чани
Спортивна інфраструктура	тренажерні зали, каток
Розважальна інфраструктура	нічні клуби, фестивалі, івенти
Літні активності	веломаршрути, трекінг, озера
Додаткові послуги	прокат спорядження, інструктори

Окрему роль відіграє транспортна та інженерна інфраструктура, яка забезпечує доступність курорту та його безперебійне функціонування. Наявність автомобільних під'їздів, паркінгів, внутрішньої логістики, а також сучасних інженерних мереж (енергопостачання, водопостачання, системи штучного осніження) створює умови для ефективного обслуговування значних туристичних потоків.

Таким чином, інфраструктура Буковель є комплексною та високорозвиненою системою, що інтегрує різні функціональні підсистеми. Її особливістю є поєднання гірськолижної спеціалізації з багатофункціональністю, що забезпечує конкурентоспроможність курорту на національному та міжнародному туристичних ринках і створює передумови для його сталого розвитку.

2.2. Аналіз впровадження міжнародної екологічної сертифікації на готельних підприємствах курорту

Готельна інфраструктура курорту Буковель є однією з ключових складових його туристичного потенціалу та характеризується високим рівнем диверсифікації, територіальної концентрації й орієнтацією на різні сегменти

споживачів. Вона сформована як багаторівнева система засобів розміщення, що включає готелі різних категорій, апарт-готелі, котеджні комплекси, приватні садиби та преміальні резиденції.

Особливістю готельної інфраструктури є її інтеграція з основними елементами курортного середовища – гірськолижними трасами, підйомниками та рекреаційними зонами. Значна частина готелів розташована у безпосередній близькості до витягів, що забезпечує концепцію «ski-in/ski-out» та підвищує конкурентоспроможність курорту на ринку зимового туризму. Буковель налічує понад 200 об'єктів розміщення різного типу, що свідчить про високий рівень розвитку готельного сектору .

Готельний фонд курорту представлений як міжнародними мережами, так і локальними об'єктами, що формує змішану модель розвитку. Зокрема, функціонують готелі високого класу, серед яких п'ятизіркові комплекси із повним спектром послуг, а також середній і бюджетний сегменти, орієнтовані на масового туриста (див. табл. 2.4) [5].

Таблиця 2.4 – Структура готельного фонду курорту Буковель

Категорія засобів розміщення	Характеристика
П'ятизіркові готелі	міжнародні стандарти сервісу, SPA, конференц-зали
Чотиризіркові готелі	високий рівень комфорту, додаткові послуги
Тризіркові готелі	базовий комфорт, доступні ціни
Апарт-готелі	тривале проживання, кухонні зони
Котеджі та шале	індивідуальний відпочинок
Приватні садиби	бюджетний сегмент

Функціональною особливістю готельної інфраструктури є широкий спектр номерного фонду, що варіюється від стандартних номерів до апартаментів і шале підвищеного рівня комфортності (див. табл. 2.5). Наприклад, готелі курорту пропонують номери категорій «економ», «стандарт», «люкс» та багатокімнатні резиденції, розраховані на сімейний або груповий відпочинок. Це забезпечує можливість адаптації туристичного продукту до різних цінових сегментів.

Таблиця 2.5 – Характеристика номерного фонду готелів курорту Буковель

Категорія номерів	Основні характеристики
Економ	мінімальний набір зручностей
Стандарт	базовий комфорт, санвузол, техніка
Напівлюкс	покращене планування, більша площа
Люкс	високий рівень комфорту, додаткові послуги
Апартаменти	кухня, кілька кімнат
Шале	окремі будинки для груп

Важливим елементом розвитку готельної інфраструктури є її функціональна інтеграція із сервісними та рекреаційними послугами (див. табл.2.6). Більшість сучасних готелів курорту пропонують розширений пакет послуг, що включає SPA-комплекси, басейни, ресторани, конференц-зали та спортивну інфраструктуру. Наприклад, готелі середнього та преміального сегменту обладнані wellness-зонами, що сприяє розвитку оздоровчого туризму.

Таблиця 2.6 – Інфраструктурне забезпечення готелів курорту Буковель

Напрямок послуг	Складові
Оздоровчі послуги	SPA, сауни, басейни, чани
Харчування	ресторани, бари, шведський стіл
Ділова інфраструктура	конференц-зали, бізнес-послуги
Активний відпочинок	прокат спорядження, лижні школи
Додаткові сервіси	паркінг, трансфер, Wi-Fi

Територіально готельна інфраструктура характеризується високою концентрацією у центральній частині курорту та вздовж основних туристичних потоків. Значна частина об'єктів розміщення розташована в урочищах Вишня, Стаїще та Поляниця, що забезпечує зручний доступ до ключових елементів інфраструктури, зокрема підйомників і трас .

Слід також відзначити високий рівень конкуренції серед готелів, що стимулює підвищення якості обслуговування та впровадження інноваційних підходів у сфері гостинності. Це проявляється у розширенні спектра послуг,

цифровізації сервісів, використанні сучасних систем бронювання та підвищенні стандартів обслуговування.

Впровадження міжнародної екологічної сертифікації на готельних підприємствах курорту Буковель є важливим етапом трансформації туристичної індустрії у напрямі сталого розвитку. Даний процес відображає інтеграцію глобальних екологічних стандартів у діяльність готельного бізнесу та спрямований на мінімізацію негативного впливу на довкілля, підвищення ресурсоефективності та формування екологічно відповідального туристичного продукту.

Сучасна практика свідчить, що ключовим інструментом екологічної сертифікації готелів курорту є міжнародна програма Green Key, яка функціонує більш ніж у 80 країнах світу та передбачає відповідність об'єктів розміщення чітко визначеним екологічним критеріям (див. табл. 2.7). Сертифікація за цією програмою базується на оцінюванні екологічного менеджменту, раціонального використання ресурсів, поводження з відходами та екологічної освіти персоналу і гостей.

Таблиця 2.7 – Готелі курорту Буковель, сертифіковані за програмою Green Key

Назва готелю	Тип об'єкта	Особливості екологічної діяльності
Radisson Blu Resort	готель (преміум)	комплексний екологічний менеджмент
Glacier	готель	енергоефективні технології
HAY	готель	використання екологічних матеріалів
TAVEL	готель	водозбереження
HVOYA	готель	мінімізація відходів
TWINS	готель	сортування сміття
Mountain Residence	апарт-готель	ресурсоефективність
Bukovel Hotel	готель	екологічна політика
Bukovel Apart	апарт-готель	енергоощадні рішення
Bukovel Chalet	шале	використання натуральних матеріалів
Shelter	апарт-готель	комплексна екологічна стратегія

В умовах розвитку курорту Буковель впровадження екологічної сертифікації набуло системного характеру (див. табл. 2.8). Станом на 2025

рік 11 готелів курорту пройшли міжнародну сертифікацію за програмою Green Key, що свідчить про формування кластерного підходу до сталого розвитку туристичної інфраструктури [7]. Процес впровадження міжнародної екологічної сертифікації на готельних підприємствах передбачає поетапну адаптацію діяльності до вимог міжнародних стандартів. Зокрема, готелі повинні розробити екологічну політику, провести внутрішній аудит, впровадити систему моніторингу ресурсів та забезпечити відповідність не менше ніж 70% критеріїв програми.

Таблиця 2.8 – Етапи впровадження екологічної сертифікації Green Key у готелях

Етап	Зміст
Підготовчий	навчання персоналу, аналіз діяльності
Аудит	оцінка відповідності екологічним критеріям
Розробка політики	формування екологічної стратегії
Впровадження заходів	енерго- та водозбереження, сортування відходів
Сертифікація	отримання міжнародного сертифікату
Моніторинг	постійний контроль та вдосконалення

Важливим аспектом впровадження екологічної сертифікації є реалізація конкретних природоохоронних заходів. Готелі курорту активно впроваджують енергоефективні технології, системи повторного використання води, сортування та переробку відходів, а також обмежують використання одноразового пластику (див. табл. 2.9). Слід зазначити, що впровадження міжнародної екологічної сертифікації має не лише екологічний, але й економічний ефект.

Зниження витрат на енергоресурси та воду, підвищення ефективності використання ресурсів і зростання довіри з боку туристів сприяють підвищенню конкурентоспроможності готелів. Крім того, сертифікація виступає маркетинговим інструментом, який формує позитивний імідж курорту як екологічно відповідальної дестинації.

Таблиця 2.9 – Основні екологічні практики готелів курорту Буковель

Напрямок	Заходи
Енергозбереження	LED-освітлення, автоматизовані системи контролю
Водозбереження	сенсорні крани, повторне використання води
Управління відходами	сортування, переробка, зменшення пластику
Екологічні матеріали	використання сертифікованих ресурсів
Освітні заходи	інформування гостей та персоналу

У контексті стратегічного розвитку курорту Буковель екологічна сертифікація розглядається як основа формування сталого туристичного кластеру. Курорт має потенціал стати однією з перших сертифікованих міжнародних туристичних дестинацій в Україні, що підтверджується активним впровадженням екологічних стандартів та координацією дій між готелями, органами управління та інвесторами.

2.3. Оцінка ефективності екологічної сертифікації та її вплив на розвиток курорту

Аналітична оцінка впровадження міжнародної екологічної сертифікації на готельних підприємствах курорту Буковель дозволяє виявити як позитивні результати трансформації галузі гостинності, так і наявні обмеження та перспективи подальшого розвитку (див. табл. 2.10). З огляду на сучасні тенденції сталого туризму, екологічна сертифікація виступає не лише інструментом підвищення екологічної відповідальності, але й фактором конкурентної диференціації.

Передусім слід відзначити, що впровадження стандартів програми Green Key у готелях курорту має системний характер і охоплює різні сегменти засобів розміщення – від преміальних готелів до апарт-комплексів. Це свідчить про формування кластерної моделі екологізації, коли екологічні практики поширюються не точково, а в межах всієї туристичної дестинації. Такий підхід забезпечує синергетичний ефект, оскільки екологічні ініціативи

окремих підприємств підсилюють загальний імідж курорту. Разом з тим, аналіз показує, що рівень охоплення сертифікацією залишається відносно обмеженим у порівнянні із загальною кількістю готельних об'єктів. Це вказує на наявність бар'єрів впровадження, серед яких ключовими є фінансові витрати на модернізацію, необхідність зміни операційних процесів та недостатній рівень екологічної свідомості окремих суб'єктів господарювання.

Таблиця 2.10 – SWOT-аналіз впровадження екологічної сертифікації у готелях Буковелю

Сильні сторони	Слабкі сторони
Підвищення якості послуг	Висока вартість впровадження
Формування позитивного іміджу	Обмежене охоплення готелів
Зниження витрат ресурсів	Недостатня підготовка персоналу
Відповідність міжнародним стандартам	Складність сертифікаційних процедур
Зростання довіри туристів	Нерівномірність впровадження
Можливості	Загрози
Розвиток сталого туризму	Економічна нестабільність
Залучення інвестицій	Зниження туристичних потоків
Вихід на міжнародні ринки	Конкуренція з іншими курортами
Державна підтримка екологізації	Формальний підхід до сертифікації
Розширення сертифікації	Високі витрати на підтримку стандартів

З позиції економічної ефективності екологічна сертифікація демонструє довгострокові переваги. Хоча початкові інвестиції у впровадження енергоефективних технологій, систем водозбереження та управління відходами є значними, у середньостроковій перспективі вони компенсуються за рахунок зниження експлуатаційних витрат. Таким чином, сертифікація виступає інструментом оптимізації витрат та підвищення рентабельності готельного бізнесу.

Водночас аналіз свідчить про наявність організаційних та управлінських викликів. Ефективне впровадження стандартів Green Key потребує високого рівня координації між різними підрозділами готелю, системного моніторингу показників та постійного навчання персоналу (див.

табл. 2.11). Недостатня інтеграція екологічних принципів у корпоративну культуру може знижувати ефективність впроваджених заходів.

Таблиця 2.11 – Оцінка ефективності впровадження екологічної сертифікації

Критерій	До впровадження	Після впровадження
Споживання енергії	високе	знижене на 15–30%
Використання води	нераціональне	оптимізоване
Обсяг відходів	значний	скорочений
Рівень витрат	високий	оптимізований
Лояльність клієнтів	середня	підвищена

Аналіз соціального аспекту показує, що екологічна сертифікація сприяє формуванню нової моделі поведінки як персоналу, так і туристів. Інформування гостей про екологічні практики, залучення їх до процесів сортування відходів та раціонального використання ресурсів підвищує рівень екологічної культури та відповідальності.

З точки зору конкурентоспроможності, впровадження екологічних стандартів дозволяє курорту Буковель позиціонувати себе як сучасну європейську туристичну дестинацію, що відповідає глобальним трендам сталого розвитку. Це особливо важливо в умовах зростаючого попиту на екологічно відповідальний туризм, який стає визначальним фактором вибору для значної частини туристів.

Узагальнюючи результати аналізу, слід зазначити, що впровадження міжнародної екологічної сертифікації на готельних підприємствах курорту Буковель є стратегічно важливим напрямом розвитку, який забезпечує екологічну, економічну та соціальну ефективність (див. рис. 2.1).

Водночас для досягнення максимального ефекту необхідним є розширення масштабів сертифікації, посилення інституційної підтримки та інтеграція екологічних принципів у довгострокову стратегію розвитку курорту.

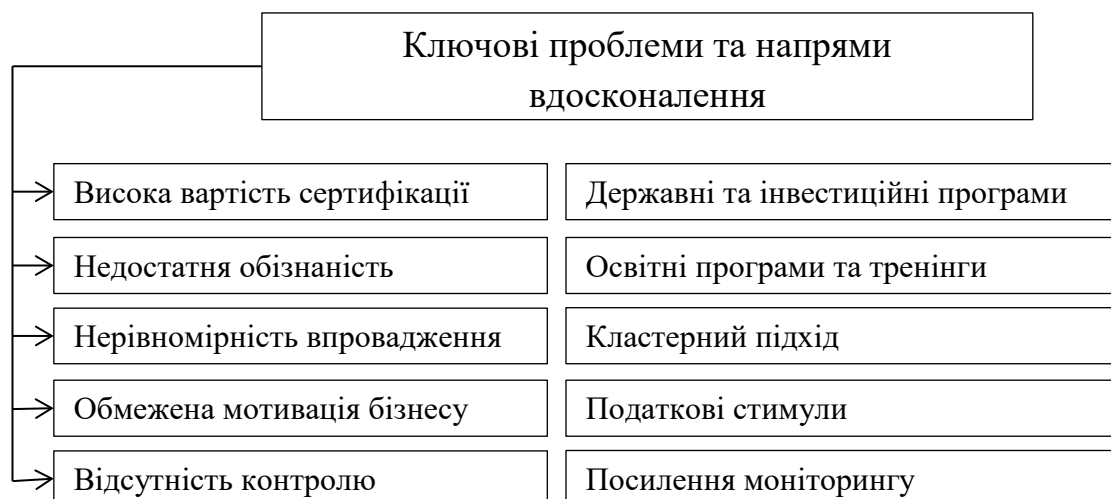

Рис. 2.1 – Ключові проблеми та напрями вдосконалення впровадження екологічних стандартів Буковель

Оцінка ефективності впровадження міжнародної екологічної сертифікації на готельних підприємствах курорту Буковель доцільно здійснювати на основі комплексного підходу, який охоплює екологічні, економічні, соціальні та маркетингові аспекти. Такий підхід дозволяє визначити не лише безпосередні результати впровадження стандартів Green Key, але й їх мультиплікативний вплив на розвиток курорту як цілісної туристичної системи (див. табл. 2.12).

З екологічної точки зору ефективність сертифікації проявляється у зниженні антропогенного навантаження на природне середовище Карпатського регіону. Впровадження ресурсозберігаючих технологій, оптимізація споживання енергії та води, а також удосконалення системи управління відходами сприяють збереженню природних ресурсів і підтриманню екологічної рівноваги. Це особливо важливо для гірських територій, де екосистеми є вразливими до інтенсивного туристичного освоєння.

Економічна ефективність екологічної сертифікації визначається через співвідношення витрат на її впровадження та отриманих вигод. Хоча початкові інвестиції можуть бути значними, у довгостроковій перспективі

спостерігається зниження операційних витрат за рахунок енерго- та водозбереження, що підвищує фінансову стійкість готельних підприємств. Крім того, сертифікація сприяє залученню нових сегментів туристів, орієнтованих на екологічно відповідальний відпочинок.

Таблиця 2.12 – Інтегральна оцінка ефективності екологічної сертифікації

Критерій	Показник ефективності	Результат впливу
Екологічний	зниження споживання ресурсів	покращення стану довкілля
Економічний	оптимізація витрат	зростання прибутковості
Соціальний	підвищення екосвідомості	зміна поведінки персоналу і гостей
Маркетинговий	покращення іміджу	зростання попиту
Інноваційний	впровадження технологій	модернізація інфраструктури

З соціальної позиції ефективність сертифікації проявляється у формуванні екологічної культури як серед персоналу готелів, так і серед туристів.

Реалізація освітніх програм, інформаційних кампаній та залучення гостей до екологічних практик сприяє поширенню принципів сталого розвитку та підвищенню рівня відповідального споживання (див. рис. 2.2).

Маркетинговий ефект екологічної сертифікації полягає у підвищенні привабливості курорту Буковель на міжнародному туристичному ринку.

Наявність сертифікатів Green Key виступає важливим конкурентним фактором, який впливає на вибір туристів, особливо з країн Європи, де екологічні стандарти є вагомим критерієм оцінки якості туристичних послуг.

Вплив екологічної сертифікації на розвиток курорту має системний характер і проявляється у декількох ключових напрямках.

По-перше, відбувається підвищення загального рівня якості туристичної інфраструктури, що сприяє формуванню конкурентоспроможного туристичного продукту.

По-друге, створюються передумови для розвитку сталого туризму, який поєднує економічну ефективність із збереженням природних ресурсів.

Рис. 2.2 – Ключові проблеми та напрями вдосконалення впровадження екологічних стандартів Буковель

Важливим результатом є формування іміджу курорту як екологічно відповідальної дестинації, що відповідає сучасним глобальним трендам. Це дозволяє Буковель інтегруватися у міжнародний туристичний простір та підвищувати свою конкурентоспроможність у порівнянні з іншими гірськолижними курортами Європи.

Разом з тим, оцінка ефективності виявляє і певні обмеження. Зокрема, нерівномірність впровадження сертифікації серед готелів, недостатній рівень державної підтримки та відсутність єдиної системи моніторингу можуть знижувати загальний ефект. Це вимагає формування комплексної політики управління сталим розвитком курорту, що передбачає координацію дій між усіма учасниками туристичного ринку.

Отже, оцінка ефективності екологічної сертифікації свідчить про її значний позитивний вплив на розвиток курорту Буковель. Вона забезпечує підвищення екологічної безпеки, економічної ефективності та соціальної відповідальності готельного бізнесу, створюючи передумови для формування моделі сталого розвитку туристичної індустрії в Україні.

Висновки до розділу 2.

У другому розділі було проведено аналіз міжнародної екологічної сертифікації готельно-ресторанного господарства на прикладі курорту Буковель. Визначено, що курорт є одним із провідних туристичних центрів України, який активно розвивається та водночас стикається з рядом екологічних викликів, пов'язаних із високою концентрацією туристичних потоків.

Дослідження показало, що окремі підприємства курорту впроваджують елементи екологічної сертифікації, зокрема заходи з енергоефективності, зменшення споживання води та управління відходами. Водночас рівень повноцінного впровадження міжнародних стандартів залишається обмеженим, що зумовлено як фінансовими, так і організаційними чинниками.

Оцінено, що екологічна сертифікація має значний потенціал для підвищення привабливості курорту, формування позитивного іміджу та забезпечення сталого розвитку. Визначено необхідність активізації впровадження міжнародних стандартів, підвищення обізнаності персоналу та підтримки з боку держави й місцевих органів управління для досягнення ефективних результатів у сфері екологізації готельно-ресторанного бізнесу.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ

3.1 Перспективи міжнародної екологічної сертифікації Green Key та Green Globe у сфері туризму та готельно-ресторанного бізнесу

Інтеграція туристичної науки та принципів екотуризму в управління готелями та ресторанами досягається шляхом впровадження принципів «Зеленого угоди», які сприяють екологізації бізнес-процесів, енергоефективності та сталому розвитку індустрії гостинності. «Європейська зелена угода» була ратифікована у 2019 році як комплексний план, спрямований на те, щоб зробити Європу першим континентом із нульовим впливом на клімат. Однією з ключових цілей «Європейської зеленої угоди» є досягнення частки енергії з відновлюваних джерел у загальному енергетичному балансі Європейського Союзу на рівні щонайменше 40%. Перехід до 40% відновлюваної енергії є не лише частиною екологічної політики ЄС, а й глибоко етичним рішенням. Воно ґрунтується на повазі до навколишнього середовища, турботі про соціальну рівність та відповідальності перед майбутніми поколіннями [42 – 46, 50].

Відновлювані джерела, такі як сонячна, вітрова, гідро- та біоенергія, можуть бути доступними для ширшого кола споживачів, що зменшить енергетичну нерівність між регіонами. Важливо також зазначити, що етика переходу на відновлювані джерела енергії включає принцип «справедливого переходу», тобто забезпечення того, щоб трансформація енергетичного сектору не призвела до соціальної ізоляції, втрати робочих місць або економічного спаду в регіонах, що залежать від традиційних джерел енергії.

Перехід на електроенергію, вироблену з низьковуглецевих джерел, є прямим проявом корпоративної екологічної відповідальності. Компанії, які інвестують в електрифікацію своєї діяльності (транспорт, опалення, виробництво) та використовують зелену електроенергію, мінімізують свій

внесок у зміну клімату та забруднення навколишнього середовища. Боротьба зі зміною клімату шляхом декарбонізації має значні соціальні переваги, зокрема покращення здоров'я населення завдяки чистішому повітрю, запобігання екстремальним погодним явищам та забезпечення сталого майбутнього для наступних поколінь.

Компанії, які інвестують у ці інновації (від виробництва електромобілів та акумуляторів до розвитку розумних енергетичних мереж), не тільки сприяють досягненню цілей «Зеленого курсу», а й створюють нові економічні можливості та приносять користь суспільству.

Застосування принципів «Європейського зеленого курсу» посилює інвестиційний потенціал туристичної галузі, оскільки екологічна модернізація та ефективне використання ресурсів створюють сприятливі умови для залучення капіталу [46]. У рамках «Зеленого курсу» готельний та ресторанний сектори, які мають значний вплив на навколишнє середовище, переходять на нові стандарти сталого розвитку, що є як економічною необхідністю, так і етичним обов'язком бізнесу перед суспільством. Впровадження екологічно дружніх підходів та сертифікацій підвищує конкурентоспроможність, відкриває нові інвестиційні можливості та визначає стратегічні орієнтири для сталого розвитку індустрії гостинності.

Питання вивчення впливу «Європейського зеленого курсу» розглядається багатьма сучасними дослідниками. У статті Богоевича С. відновлення екосистем та покращення біорізноманіття названо серед регуляторних цілей «Європейського зеленого курсу». Серед причин цього, зокрема, зазначено забезпечення поглинання вуглецю шляхом уловлювання та зберігання вуглекислого газу з атмосфери на суші. Бізнес-модель таких схем полягає в тому, щоб допомогти ЄС та його державам-членам виконати свої кліматичні зобов'язання, одночасно захищаючи біорізноманіття та, за необхідності, забезпечуючи сталий розвиток сільськогосподарських практик шляхом створення перевідних вуглецевих квот, які надаються землекористувачам, що впроваджують такі методи. Ідея впровадження

ринкових механізмів в управління екосистемними послугами не є новою, але зростаюче значення видалення вуглецю в Європейському зеленому курсі та пов'язаних із ним законодавчих заходах вимагає ретельного розгляду правових дилем щодо того, як, чому, де та ким таке видалення має здійснюватися [10].

Катарінелла П. та Крам С. звернули увагу на два недостатньо вивчені питання, а саме: чи ґрунтуються рішення Європейської комісії щодо боротьби зі зміною клімату на чітких наукових принципах, чи вони зумовлені суто політичними міркуваннями, що ставлять на перше місце збагачення впливових гравців у секторі зеленого фінансування за рахунок громадян. По-друге, чи має «Зелений курс» міцне наукове підґрунтя, чи є він результатом ідеологічного вибору, продиктованого конкретними та специфічними партійними інтересами? Постають питання щодо того, чи зможе ЄС повністю реалізувати «Зелений курс». Для дослідників було важливо оцінити реалістичність впровадження планів та проектів, викладених у «Зеленому курсі», у визначені терміни (на основі ретельного аналізу внутрішніх документів Європейської комісії та Європейського парламенту, інтерв'ю з провідними політиками та вченими) [41].

Дослідження [54] оцінювало прогрес країн ЄС у впровадженні Європейського «Зеленого курсу» з використанням методу багатокритеріального аналізу рішень (MCDA). До цих країн ЄС було застосовано метод PROMETHEE II з використанням 26 ключових показників, зібраних із бази даних Євростату та організованих у три тематичні кластери. Результати дозволили обчислити загальні бали, що вимірюють ступінь реалізації Європейської зеленої угоди країнами ЄС, а також їхні профілі з точки зору ключових показників та тематичних кластерів. Сильні та слабкі сторони було визначено шляхом аналізу цих профілів. Мечані З. інтегрував екологічні цілі Європейської зеленої угоди в традиційні принципи конкуренції, такі як ефективність, добробут споживачів та доступ до ринку, пояснюючи, що політика ЄС спрямована на пом'якшення антиконкурентних

практик, одночасно сприяючи інноваціям у зелених технологіях. Ця стаття досліджує роль конкурентної політики у вирішенні ключових питань, включаючи концентрацію ринку, державну допомогу для зелених інвестицій та координацію регулювання. Цей аналіз політики ЄС сприяє дискусії щодо конкурентного права ЄС та його узгодженості зі сталим розвитком, надаючи розуміння можливостей та обмежень цієї інтеграції у досягненні довгострокових кліматичних та економічних цілей [54].

Оцу К. та Масо Дж. виявили, що, згідно з Європейською стратегією щодо даних 2020 року, Європейська хмара відкритої науки (EOSC) описана як один із 14 спільних європейських просторів даних. Поточна міжсекторальна взаємодія з EOSC здійснюється через Робочу групу Асоціації з даних про здоров'я; прогрес у інших пріоритетах ЄС, таких як «Зелений курс» та Цифрова стратегія, потрібно прискорити в рамках зеленого та цифрового переходів та інтегрувати шляхом взаємного підсилення для досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. З цією мотивацією у цій статті систематично розглядаються простори даних та цифрові двійники (DT) у контексті досліджень та інновацій [56].

Чала В., Морозова С. та Боровик Л. наголошують, що міжкультурна комунікація в зеленому бізнесі має враховувати особливості національних культур, що робить її зрозумілою для всіх, а також цінності «Зеленої планети», яка є об'єктивним об'єднуючим чинником. Запропоновано основні елементи стратегії зеленого міжкультурного менеджменту для європейського бізнесу. Визначено основні перешкоди для впровадження таких механізмів управління в українському бізнес-середовищі [42].

Стаття Надь Г., Хайнер С.А. та Ковач З. демонструє, що в науковій літературі Центральної та Східної Європи спостерігається значний брак процесів участі, пов'язаних із «зеленим переходом». Однак найважливішим висновком статті є виявлення академічного прогалину щодо демократичних інновацій та дискусій, а також активної участі людей у програмах, пов'язаних із «зеленим переходом». Це надає ще важливішу основу для

оцінки регіону з точки зору «зеленого переходу», який стикається зі зростаючим популізмом та підйомом авторитарних режимів, що робить участь громадськості та громадянський контроль життєво важливими для його реалізації [55].

У своєму дослідженні Богоєвич С. звернула увагу на бізнес-модель схеми видалення вуглецю з наземних екосистем, яка має допомогти ЄС та його державам-членам виконати свої кліматичні зобов'язання, одночасно захищаючи біорізноманіття та, за необхідності, забезпечуючи сталий розвиток сільськогосподарських практик шляхом створення перевідних вуглецевих квот для землекористувачів, які застосовують цей метод. Ідея впровадження ринкових механізмів в управління екосистемними послугами не є новою, але зростаюче значення видалення вуглецю в Європейському зеленому курсі та пов'язаних законодавчих заходах вимагає ретельного розгляду правових дилем щодо того, як, чому, де та ким таке видалення має здійснюватися [54].

Іншими словами, стратегія є комплексною міждисциплінарною ініціативою, спрямованою на поєднання екологічних, технологічних, економічних та соціальних трансформацій. Європейський зелений курс є не лише інструментом досягнення кліматичної нейтральності, а й системною платформою для формування інноваційних управлінських, правових та культурних підходів у рамках сталого розвитку.

Європейський зелений курс не тільки визначає напрямки кліматичної політики ЄС, а й формує нову архітектуру економічного розвитку, засновану на принципах декарбонізації, сталого землекористування, збереження біорізноманіття та підтримки зеленої інноваційної економіки. У цьому контексті Україна розглядається як потенційний учасник зеленого переходу, здатний інтегруватися в європейський кліматичний та енергетичний простір після завершення своєї відбудови.

Одним із успішних прикладів є Німеччина, яка закрила свою останню атомну електростанцію у 2023 році та збільшує частку виробленої

відновлюваної енергії, головним чином за рахунок використання вітрової енергії, що є найдешевшим та найефективнішим способом виробництва відновлюваної енергії. В Італії налічується 12 000 вітрогенераторів, порівняно з 70 000 у Німеччині та 9 000 у Польщі. Погляди вченого зосереджуються на практичних аспектах досягнення цілей Європейського зеленого курсу, зокрема на питаннях енергетичної трансформації. Приклад Німеччини показує, що системна політика у сфері розвитку відновлюваних джерел енергії може забезпечити поступове припинення використання атомної енергії та викопного палива без шкоди для енергетичної стабільності. Водночас автор наголошує на важливості інвестицій у людський капітал як чинника успішної реалізації екологічних реформ. Освітні ініціативи, підвищення обізнаності громадськості, розвиток культури переробки відходів та користування громадським транспортом визначені як невід'ємні складові ефективного зеленого переходу. На думку дослідника, освічене населення має вирішальне значення для успішної реалізації політики Європейського зеленого курсу. До 2050 року просування політики має зосередитися на трьох ключових аспектах: важливості переробки відходів, використанні громадського транспорту та зусиллях з будівництва будинків і суден з використанням відновлюваних джерел енергії. ЄС міг би організовувати літні табори, семінари та інші заходи для студентів, щоб навчити їх про зміни клімату та про те, як вони можуть допомогти. Загальна вартість цієї політики становитиме 50 млрд євро.

План дій щодо циркулярної економіки включатиме політику «сталих продуктів» для підтримки циркулярного проектування всіх продуктів на основі спільної методології та принципів. Він надаватиме пріоритет зменшенню та повторному використанню матеріалів перед їх переробкою. Він сприятиме розвитку нових бізнес-моделей та встановлюватиме мінімальні вимоги, щоб запобігти виведенню на ринок ЄС продуктів, шкідливих для довкілля. Також буде посилено розширену відповідальність виробників. У цьому контексті документ описує проблему: «З 1970 по 2017

рік щорічний обсяг видобутку сировини у світі потроївся і продовжує зростати, створюючи серйозну глобальну загрозу. Приблизно половина загальних викидів парникових газів та понад 90 % втрати біорізноманіття та дефіциту води пов'язані з видобутком ресурсів та переробкою матеріалів, палива та харчових продуктів». Це свідчить про те, що моделі виробництва та споживання є «ключовими» для «Зеленого курсу». ЄС залишає найбільший слід на інших континентах. Як найбільший споживчий ринок у світі, ЄС має не лише особливу відповідальність, а й значний вплив. Необхідні інновації для досягнення ЦСР 12 мають бути впроваджені ключовими гравцями (від сировинної та хімічної промисловості до виробництва, брендів та торгівлі). Систему розширеної відповідальності виробника (РВВ) потрібно значно посилити, щоб охопити всі етапи життєвого циклу продукту, від видобутку сировини до утилізації. На відміну від попередніх підходів, відповідальність виробника має починатися на етапі видобутку первинних ресурсів. Важливо запровадити механізми належної перевірки для всіх сировинних матеріалів, а не лише для так званих «конфліктних матеріалів». Це забезпечить простежуваність джерел матеріалів, а також контроль за екологічними та соціальними умовами їх видобутку та подальшої переробки. Це дозволить реалізувати принцип сталого використання природних ресурсів, що відповідає сучасним європейським підходам, зокрема вимогам Регламенту ЄС щодо деревини

Крім того, механізми відповідальності за повторне використання, рекуперацію та переробку продукції потребують реформування, щоб уникнути колективізації відповідальності, що призводить до розмиття підзвітності, як це спостерігається в колективних системах, таких як німецька модель «Зелена крапка». Необхідно забезпечити формування індивідуальної розширеної відповідальності виробника, що заохочуватиме компанії безпосередньо інвестувати у розробку більш екологічних, довговічних та придатних до переробки товарів. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів та зменшенню впливу на довкілля.

Підсумовуючи результати аналізу сучасних наукових праць щодо впливу та впровадження Європейського зеленого курсу (ЄЗК), можна стверджувати, що ця стратегічна ініціатива Європейського Союзу є багатовимірним політичним, економічним та екологічним проєктом, спрямованим на досягнення кліматичної нейтральності, сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності європейської економіки. У науковому дискурсі існує консенсус щодо вирішальної ролі ЄЗУ у трансформації європейської економіки, але водночас підкреслюється низка правових, економічних та інституційних викликів, що супроводжують його реалізацію.

Методологія дослідження базується на перевірці гіпотези про наявність зв'язку між показниками Індексу кліматичної ефективності (CCPI) та моделями впровадження екологічної сертифікації «Green Key» і «Green Globe». Вихідним пунктом є припущення, що рівень кліматичної ефективності держави відображає ступінь інституційної зрілості її кліматичного управління, а екологічна сертифікація у сфері гостинності виступає інструментом практичної реалізації відповідної політики. Емпірична база дослідження була сформована на основі даних CCPI за 2023–2025 роки, офіційних матеріалів Європейського зеленого курсу та Європейського кліматичного закону, стратегічних документів ЄС у сфері сталого туризму, а також відкритих баз даних і стандартів систем сертифікації Green Key та Green Globe. Кількісна складова методології реалізована через порівняльний аналіз значень CCPI та рівня поширення екологічних сертифікатів у вибраних країнах. Країни згруповано за рівнем кліматичної ефективності, що дозволяє виявити типові закономірності впровадження Green Key та Green Globe. Для поглиблення інтерпретації результатів було використано метод порівняльного аналізу конкретних випадків, який охоплює країни з високим та середнім рівнями кліматичної ефективності. Відбір випадків базується на варіативності кліматичних показників та моделей впровадження сертифікації.

Обмеженням дослідження є те, що CCPI не охоплює всіх аспектів

кліматичної політики (наприклад, місцеві туристичні ініціативи) і тому використовується як проксі-показник. Аналіз сертифікацій базується на загальнодоступних даних, які можуть не відображати фактичний рівень дотримання вимог на оперативному рівні.

Сталий розвиток у готельно-ресторанному бізнесі тлумачиться як сукупність практик, спрямованих на підвищення енергоефективності, раціональне використання водних та матеріальних ресурсів, зменшення обсягів відходів та вуглецевого сліду, а також на впровадження принципів соціальної відповідальності без запровадження дискримінаційних або обмежувальних заходів щодо споживачів. Аналіз зосереджується на тих інструментах сталого розвитку, які можуть бути інституційно інтегровані у функціонування туристичних підприємств без втрати їхньої економічної життєздатності.

Європейський зелений курс є результатом довгого ланцюга подій, пов'язаних із зростанням екологічної свідомості, науковими відкриттями, політичними рішеннями та соціальними рухами.

З метою вивчення реалізації ініціатив «Зеленого курсу» було проаналізовано статистичні дані щодо зміни клімату в країнах європейського континенту (див. табл. 3.1). Для цього було використано Індекс ефективності боротьби зі зміною клімату (CCPI) – інструмент, що дозволяє оцінити прогрес країн у боротьбі зі зміною клімату. Індекс CCPI використовує стандартизовану систему для порівняння кліматичних показників 63 країн та ЄС, на які разом припадає понад 90 % глобальних викидів парникових газів. Ефективність заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату оцінюється за чотирма категоріями: викиди парникових газів, відновлювані джерела енергії, енергоспоживання та кліматична політика.

Чим вищим є значення індексу, тим кращі результати, тобто країна демонструє вищу ефективність у скороченні викидів парникових газів, розвитку відновлюваних джерел енергії, енергоефективності та кліматичної політики.

Таблиця 3.1 – Індекс кліматичних показників (CCPI), 2023 р., 2025р.

Країни	CCPI 2025	CCPI 2025 Рейтинг	CCPI 2023	CCPI 2023 Рейтинг	Зміна CCPI 2025/2023	Зміна CCPI 2025/2023 Рейтинг
Данія	78,37	4	79,81	4	-1,44	X
Нідерланди	69,60	5	62,24	6	7,36	+1
Велика Британія	69,29	6	63,07	11	6.22	+5
Філіппіни	68,41	7	62,07	12	6,34	+5
Марокко	68,32	8	67,44	7	0,88	-1
Норвегія	68,21	9	64,47	10	3,74	+1
Індія	67,99	10	67,35	8	0,64	-2
Швеція	67,62	11	73,28	5	-5,66	-6
Чилі	67,29	12	69,54	9	-2,25	-3
Люксембург	67,29	13	60,76	17	6,53	+4
Естонія	66,79	14	65,14	9	1,65	-5
Португалія	66,59	15	61,55	14	5,04	-1

Порівняльний аналіз Індексу ефективності боротьби зі зміною клімату (CCPI) за 2023 та 2025 роки показує як позитивні, так і негативні тенденції у впровадженні кліматичної політики різними країнами. Загалом спостерігається поступове вирівнювання результатів між розвиненими та країнами, що розвиваються, що може свідчити про глобалізацію підходів до управління кліматом та енергетичної трансформації [45– 49].

Данія зберігає стабільно високі показники, залишаючись на четвертому місці, хоча її індекс дещо знизився. Це може свідчити про те, що темпи кліматичних реформ у країні досягли певної межі ефективності, за якою подальше поліпшення стає все складнішим. Водночас Велика Британія, Філіппіни та Люксембург продемонстрували значне зростання, покращивши свої позиції завдяки посиленню кліматичних заходів та розвитку відновлюваної енергетики.

Натомість Швеція, Чилі та Індія погіршили свої позиції. Зниження їхніх показників може бути пов'язане із уповільненням процесів

декарбонізації або тимчасовим зростанням викидів парникових газів через економічні чинники. Такі країни, як Нідерланди, Норвегія та Марокко, демонструють стабільну позитивну динаміку, що свідчить про послідовність їхньої кліматичної політики та поступовий прогрес у напрямку енергетичної трансформації.

Таким чином, країни з найвищими показниками ССРІ (Данія, Нідерланди, Велика Британія) є розвиненими європейськими економіками. Їхнє лідерство пояснюється амбітними кліматичними цілями: Данія є першою країною, яка запровадила податок на викиди від тваринництва, Нідерланди характеризуються розвитком відновлюваних джерел енергії, а Велика Британія – відмовою від вугілля. Відсутність прямої кореляції між ССРІ та ВВП: Високий показник ССРІ не корелює безпосередньо з найвищим ВВП. Хоча Індія має велику загальну економіку, яка, за прогнозами, становитиме близько 4,1 трлн доларів у 2025 році, її ВВП на душу населення становить лише близько 2 818 доларів, а викиди CO₂ на душу населення – близько 2,0 тонн, що значно нижче, ніж у розвинених країн, таких як Велика Британія чи Данія. Приклади країн, що розвиваються, з високим ССРІ: Філіппіни (7-ме місце) та Марокко (8-ме місце) демонструють високу ефективність у боротьбі зі зміною клімату, не маючи найбільших економік. Це показує, що кліматичні ініціативи можуть бути успішними незалежно від ВВП.

Такі країни, як Данія, Норвегія, Нідерланди та Люксембург, мають високі показники ССРІ у поєднанні з високим ВВП на душу населення. Це може свідчити про те, що фінансові можливості дозволяють інвестувати в дороги, але ефективні зелені технології та політику.

Незважаючи на величезну чисельність населення (понад 1,4 млрд) та високий ВВП, Індія має відносно низький рівень викидів на душу населення та активно розвиває відновлювані джерела енергії, що дозволяє їй залишатися в першій десятці. Однак її залежність від вугілля знижує її рейтинг. Скандинавські країни (Данія, Норвегія, Швеція) традиційно

демонструють високі показники ССРІ за індексом « », що підкреслює їхнє стабільне лідерство у сфері кліматичної політики та енергоефективності. Відсутність кількісних даних щодо викидів вуглецю в таблиці унеможлиблює пряме порівняння. Однак, з огляду на контекст ССРІ, високі позиції таких країн, як Данія та Велика Британія, свідчать про те, що вони досягли значного прогресу у скороченні викидів парникових газів (категорія «викиди парникових газів» є ключовою в ССРІ). Результати аналізу підтверджують, що у 2025 році загальний рівень ефективності кліматичних заходів у більшості країн підвищився, хоча темпи поліпшення залишаються нерівномірними. Це вказує на необхідність подальшої координації міжнародних зусиль для забезпечення узгодженості та послідовності кліматичної політики на глобальному рівні.

У контексті передумов формування Європейської зеленої угоди важливу роль відіграли міжнародні екологічні сертифікації, започатковані на початку 1990-х років, зокрема Green Globe та Green Key. Ці ініціативи не тільки стали інструментами екологічного менеджменту, але й сприяли створенню основ туристичної науки, зосередженої на сталому розвитку, відповідальному споживанні ресурсів та інтеграції екологічних принципів у туристичну та готельну галузі, створюючи передумови для амбітних цілей екологічної відповідальності Європейського зеленого курсу шляхом впровадження стандартів сталого управління, які згодом були розширені на європейському рівні.

Міжнародні екологічні сертифікати Green Key та Green Globe у сфері туризму та готельно-ресторанного бізнесу сприяють ефективному використанню ресурсів і, як наслідок, скороченню викидів вуглецю та сталому розвитку. Обидві системи заохочують туристичні об'єкти впроваджувати енергоефективні технології, зменшувати обсяги відходів та підтримувати місцеві екосистеми. Системи сертифікації «Green Key» та «Green Globe» мають широке міжнародне географічне покриття, але відрізняються за рівнем поширеності в окремих регіонах.

Система «Green Key», заснована в Данії та керована Фондом екологічної освіти (FEE), історично була зосереджена на європейському регіоні. Вона найбільш поширена в країнах Європейського Союзу, зокрема у Скандинавії, Західній та Центральній Європі, і поступово розширює своє покриття у країнах Східної Європи, включаючи Україну, де вже існують окремі ініціативи у сфері екомаркування закладів гостинності. Таким чином, «Green Key» має переважно європейсько-глобальний характер, з акцентом на Європі.

Система Green Globe, створена у США, з самого початку мала глобальну спрямованість. Її стандарти сертифікації застосовуються у всіх регіонах світу – від Північної та Південної Америки до Європи, Азії, Африки та Океанії. Завдяки універсальній структурі критеріїв (екологічних, соціальних та культурних) Green Globe є особливо популярною серед міжнародних готельних мереж та туроператорів, що працюють на глобальному ринку сталого туризму.

Іншими словами, Green Key – це насамперед європейська система з розширенням на інші країни, тоді як Green Globe – це глобальна сертифікаційна програма, що охоплює весь світ, включаючи Україну, де її також можна застосовувати для інтеграції у міжнародний туристичний простір.

Поеднуючи результати аналізу Індексу ефективності боротьби зі зміною клімату (CCPI) з географією застосування Green Key та Green Globe, можна зробити кілька аналітичних висновків щодо закономірностей розвитку сталого туризму та кліматичної політики. Країни, що посідають високі місця в рейтингу CCPI (зокрема Данія, Нідерланди, Велика Британія, Швеція, Норвегія та Португалія), є також активними учасниками програм Green Key. Це свідчить про тісний зв'язок між національною кліматичною політикою та розвитком екологічних ініціатив у секторах туризму, готельного та ресторанного бізнесу. Європейські країни, які стабільно демонструють високу ефективність у скороченні викидів та переході на зелену енергію,

також є лідерами у впровадженні систем екологічної сертифікації для закладів готельного бізнесу. Таким чином, «Green Key» виступає своєрідним інструментом реалізації кліматичної політики на практичному рівні, сприяючи формуванню екологічної культури серед підприємств та споживачів.

У свою чергу, Green Globe, маючи глобальний характер, поширюється також у країнах із середнім або зростаючим рівнем кліматичних показників, таких як Філіппіни, Індія, Чилі та Марокко, які продемонстрували позитивну динаміку в ССРІ 2025. Це підтверджує, що навіть у країнах, які лише починають формувати політику сталого розвитку, впровадження міжнародних стандартів (таких як Green Globe) може стати каталізатором покращення екологічних показників туристичного сектору.

Екологічність стає дедалі важливішим чинником у прийнятті рішень туристами під час організації подорожей, що підтверджується низкою наукових досліджень. Це зростання впливу відбувається паралельно з процесами екологічної сертифікації об'єктів індустрії гостинності, таких як готельні та ресторанні комплекси, та підвищенням екологічної свідомості серед самих туристів. Дослідження зосереджуються на вивченні взаємозв'язку між екологічною свідомістю туристів, зокрема серед покоління Z, та їхніми намірами обирати низьковуглецевий транспорт та екологічні готелі. Роль екологічної свідомості та ставлення до сталого туризму зростає. Аналіз показує, що екологічна свідомість туристів має позитивний і значний вплив на їхню екологічну поведінку під час подорожей.

Крім того, наукові дослідження демонструють, як екологічно дружні маркетингові практики заохочують туристів приймати сталі рішення у сфері гостинності.

Звіт Всесвітньої ради з подорожей та туризму (WTTC) підтверджує, що мандрівники переймаються питаннями сталого розвитку, проте під час придбання туристичних послуг ціна та якість часто залишаються визначальними факторами, що впливають на вибір споживачів, незважаючи

на екологічну свідомість (Споживачі підтримують сталий туризм, але ціна залишається головним фактором, 2025). Туристи готові платити приблизно на 5% більше за проживання в екологічно чистих готелях, причому розмір цієї надбавки залежить від таких факторів, як географічне розташування, тип проживання та екологічні ініціативи [50].

Екологічна свідомість є важливим і дедалі важливішим фактором у виборі туристів, хоча існують також традиційні економічні та якісні бар'єри, які необхідно враховувати. Обираючи готельні та ресторанны комплекси, сертифіковані екологічним знаком ЄС, туристи сприяють зменшенню викидів вуглецю та раціональному використанню природних ресурсів, тим самим підвищуючи екологічну відповідальність своїх власних подорожей без жодних компромісів щодо рівня комфорту та якості [46].

Дослідники зазначають, що на успіх галузі гостинності значний вплив мають такі фактори, як наявність фінансової підтримки, цифровізація туристичних послуг, сертифікація послуг, доступність інфраструктури та рівень екологічної свідомості. Серед найбільш перспективних інноваційних рішень, що сприяють перетворенню існуючих міських територій на «розумні міста», для готельно-ресторанного бізнесу особливе значення мають технології енергоефективності, системи управління ресурсами на основі Інтернету речей (IoT), цифровізація послуг та інтеграція відновлюваних джерел енергії. У контексті концепції «Зеленого курсу» ці рішення не лише зменшують екологічний слід туристичних об'єктів, а й формують нові стандарти сталого управління, що відповідають принципам екологічного туризму».

Розглянемо географію впровадження програм екосертифікації та її взаємозв'язок із кліматичними показниками країни (див. табл. 3.2).

У контексті сучасних досліджень щодо сталого розвитку туризму результати аналізу Індексу ефективності боротьби зі зміною клімату (CCPI) та поширення систем екологічної сертифікації Green Key та Green Globe дозволяють зробити науково обґрунтований висновок про взаємозалежність

між рівнем кліматичної політики країни та розвитком концепції екологічного туризму.

Таблиця 3.2 – ССРІ та поширеність систем екосертифікації, 2025 р.

Країна	Зміна позиції в рейтингу	Рівень кліматичних показників	Поширеність Green Key	Поширеність Green Globe
Данія	0	Дуже висока	Широке впровадження (країна-засновниця програми)	Обмежене використання
Нідерланди	+1	Високий	Активне впровадження в готелях та туристичних закладах	Обмежене використання
Велика Британія	+5	Високий	Добре розвинена мережа об'єктів із сертифікатом «Green Key»	Значна кількість сертифікованих об'єктів
Філіппіни	+5	Середній рівень із позитивною динамікою	Обмежене впровадження	Активна участь у програмі Green Globe
Марокко	-1	Високий для країн, що розвиваються	Ізольовані об'єкти	Широке поширення сертифікації серед курортів
Норвегія	+1	Дуже високий	Широко застосовується	Також використовується
Індія	-2	Середній	Місцеві ініціативи	Широка участь міжнародних мереж
Швеція	-6	Дуже високий (з невеликим зниженням)	Активне використання Green Key	Обмежене впровадження
Чилі	-3	Середній	Початкове впровадження	Наявність сертифікованих курортів
Люксембург	+4	Висока	Активна участь	Обмежене використання
Естонія	-5	Високий	Національні проекти «Зелений ключ»	Даних немає
Португалія	-1	Високий	Широка участь готелів	Кілька об'єктів Green Globe

Високі показники ССРІ, зафіксовані в країнах Північної та Західної Європи (зокрема в Данії, Нідерландах, Норвегії, Великій Британії та Швеції), корелюють із широкомасштабним впровадженням програми «Green Key», яка є практичним інструментом реалізації принципів екологічного менеджменту в готельному секторі. Це свідчить про інтеграцію кліматичної політики на державному рівні з туристичним сектором, що відображає науково визнану тенденцію до інституційного поєднання взаємопідсилюючих державних екологічних стратегій та приватних ініціатив у сфері сталого бізнесу.

У країнах, що розвиваються (таких як Філіппіни, Індія, Марокко та Чилі), спостерігається інша модель – використання Green Globe як засобу впровадження глобальних стандартів сталого туризму. Зростання показників ССРІ в цих країнах підтверджує, що впровадження міжнародних систем екосертифікації може стати каталізатором покращення кліматичних показників навіть за умови обмежених внутрішніх ресурсів. Це узгоджується з положеннями теорії екологічної модернізації, згідно з якою інституційне впровадження міжнародних стандартів сприяє формуванню стабільних економічних та екологічних систем у туристичній галузі.

3.2 Інституційний вплив на розвиток екосертифікації в галузі гостинності

Розвиток екологічного туризму є не лише відображенням місцевої екологічної політики, а й одним із ефективних механізмів покращення національних кліматичних показників. Європейські країни демонструють синергію між екологічною сертифікацією та високим рівнем кліматичного управління, тоді як країни з перехідною економікою використовують міжнародні стандарти як інструмент екологічної інтеграції у глобальний туристичний простір. Таким чином, існує чітка кореляція між рівнем кліматичної політики країни та характером застосування систем

екосертифікації.

Аналіз впровадження принципів сертифікацій «Green Key» та «Green Globe» у готельно-ресторанному бізнесі країн з різним рівнем кліматичної ефективності демонструє формування багаторівневої системи екологізації туристичного сектору, в якій домінують три взаємопов'язані напрямки: технологічна енергоефективність, соціально-економічна відповідальність та культурна стійкість, що, у свою чергу, відповідає стандартам – нормативним документам, розробленим на основі консенсусу та затвердженим визнаними органами, які спрямовані на досягнення оптимального рівня регулювання у конкретній галузі з урахуванням міжнародного досвіду, зокрема COT, ISO, Європейської законодавчої комісії ООН, Європейського парламенту тощо (див. рис. 3.1).

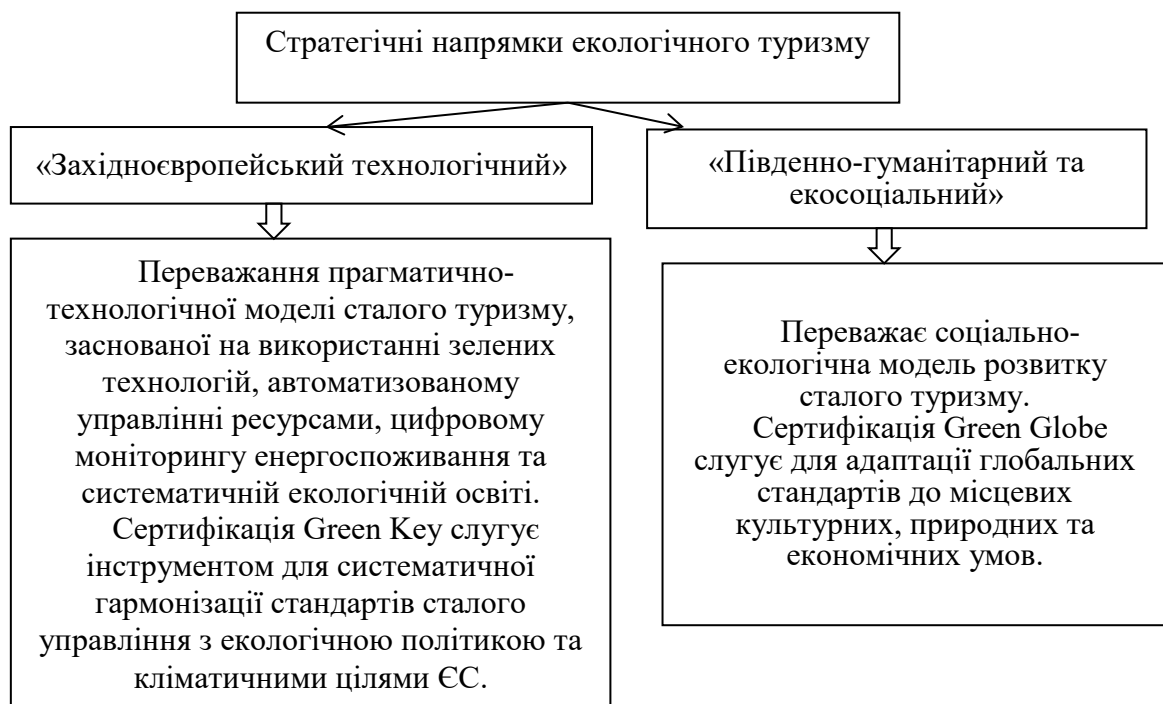

Рис. 3.1 – Стратегічні напрямки екологічного туризму в галузі гостинності

Країни з високим індексом кліматичної ефективності (Данія, Нідерланди, Велика Британія, Норвегія) характеризуються домінуванням прагматично-технологічної моделі сталого туризму, що базується на

використанні «зелених» технологій, автоматизованому управлінні ресурсами, цифровому моніторингу енергоспоживання та систематичній екологічній освіті. Ці країни демонструють тенденцію до поєднання екологічного менеджменту з корпоративною соціальною відповідальністю, що виражається у відкритій звітності, залученні клієнтів до екоініціатив та розробці внутрішніх стандартів корпоративної екокультури в галузі гостинності. У цьому контексті сертифікація Green Key слугує інструментом для систематичної гармонізації стандартів сталого управління з екологічною політикою та кліматичними цілями ЄС.

У країнах із середнім показником ССРІ (Філіппіни, Марокко) переважає соціально-екологічна модель сталого розвитку туризму, в рамках якої сертифікація Green Globe слугує для адаптації світових стандартів до місцевих культурних, природних та економічних умов. Ці практики спрямовані на збереження природного середовища шляхом використання відновлюваних ресурсів, підтримки місцевих громад, розвитку ремісничих та кулінарних кооперативів, а також забезпечення економічної стійкості регіонів за допомогою місцевих виробничих ланцюгів. Водночас реалізація таких принципів супроводжується підвищенням туристичної привабливості країн, що розвиваються, завдяки формуванню іміджу «етично відповідального» туризму.

Порівняльний аналіз показує, що розвиток екологічного туризму відбувається у двох стратегічних напрямках: «західноєвропейському технологічному», де основна увага приділяється раціоналізації споживання ресурсів, та «південному гуманітарному та екосоціальному», який орієнтований на гармонізацію людини та навколишнього середовища. Обидві моделі формують загальну теоретичну та методологічну основу сталого туризму, в якій екологічні, економічні та культурні фактори інтегровані в єдину систему управління якістю туристичних послуг. Впровадження принципів «Green Key» та «Green Globe» не тільки зменшує антропогенний вплив на навколишнє середовище, але й слугує індикатором рівня

екологічної зрілості держав, їхнього кліматичного менеджменту та готовності до переходу від споживчої до регенеративної моделі розвитку туристичної галузі.

Історія впровадження принципів «Green Deal» в управлінні готельно-ресторанними комплексами свідчить про те, що цифровізація туристичних послуг стала ключовим етапом формування конкурентних екосистем, що поєднують екологічні стандарти з інноваційними технологіями сталого розвитку [30].

Формування наукової основи екологічного туризму для готельно-ресторанних комплексів базується на поєднанні принципів сталого розвитку, екологічного менеджменту, корпоративної соціальної відповідальності та теорій кліматичної ефективності (див. рис. 3.2).

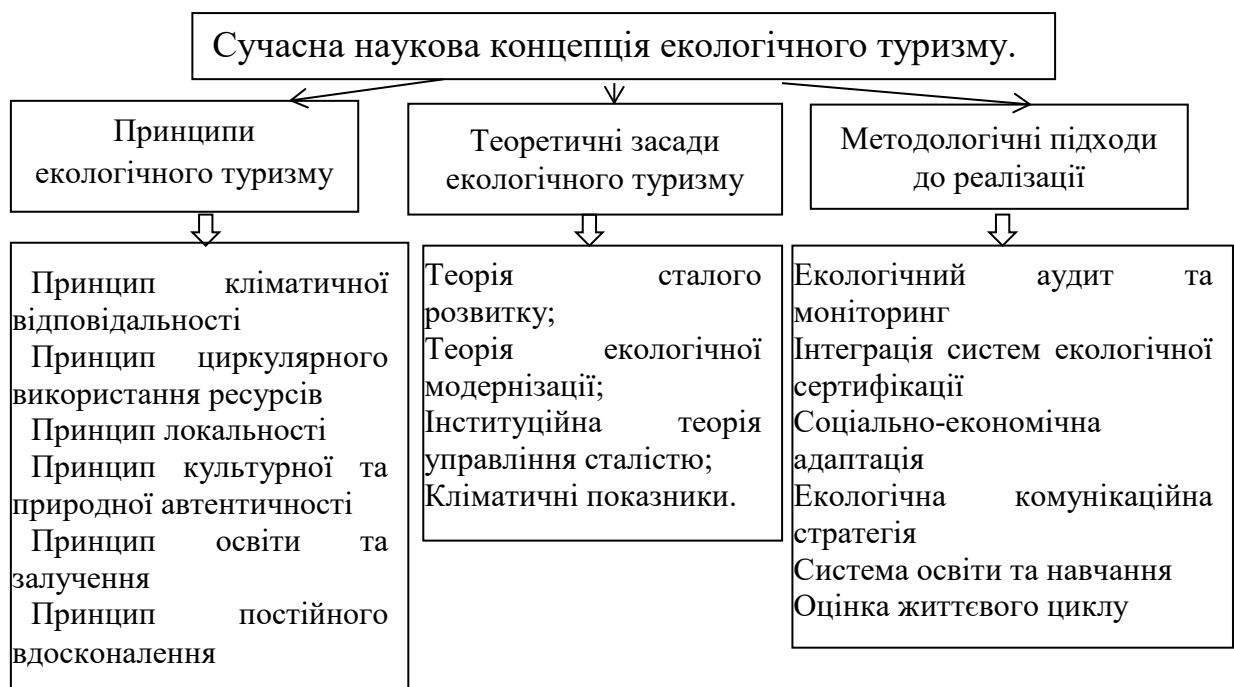

Рис. 3.2 - Основи сучасної наукової концепції екологічного туризму готельно-ресторанної галузі

Сучасна наукова концепція екологічного туризму розглядає сектор гостинності як систему, що керується кліматичною відповідальністю, циркулярним використанням ресурсів, місцевою інтегрованістю та

збереженням культурної та природної автентичності, водночас наголошуючи на постійному поліпшенні стану довкілля за допомогою міжнародно визнаних стандартів. Її теоретична основа поєднує теорію сталого розвитку, екологічну модернізацію, інституційне управління сертифікацією сталого розвитку та аналіз кліматичних показників як рамки, що пояснюють, як екологічні практики формують як ефективність на рівні підприємства, так і національні кліматичні показники.

Методологічна реалізація базується на екологічному аудиті, інтеграції екосертифікації, соціально-економічній адаптації до місцевих громад, прозорій екологічній комунікації, навчанні персоналу стандартам сталого розвитку та оцінці життєвого циклу як інструменту для виявлення потенціалу оптимізації на всіх етапах діяльності.

Наукова концепція екологічного туризму в готельно-ресторанному секторі передбачає інтеграцію екологічних, управлінських та соціально-економічних практик в єдину систему сталого функціонування. Її ефективність визначається рівнем екосертифікації, участю в міжнародних програмах та здатністю підприємств створювати додану вартість завдяки кліматично відповідальній діяльності (див. рис. 3.3).

Екологічний туризм є не лише інструментом мінімізації впливу на довкілля, а й стратегічною моделлю підвищення конкурентоспроможності галузі гостинності в контексті глобальних кліматичних викликів.

Таким чином, впровадження систем «Green Key» та «Green Globe» безпосередньо корелює з національними показниками кліматичної ефективності, сприяє зменшенню вуглецевого сліду туристичної галузі та формує позитивний імідж країн як екологічно відповідальних туристичних напрямків.

Підсумовуючи розвиток екологічної сертифікації в галузі гостинності, можна виділити три фундаментальні моделі інституційного впливу, що відображають різні стратегії реалізації теорій сталого розвитку. Кожна з них

демонструє, як соціальні інститути перетворюють екологічну відповідальність з теорії на ділову практику.

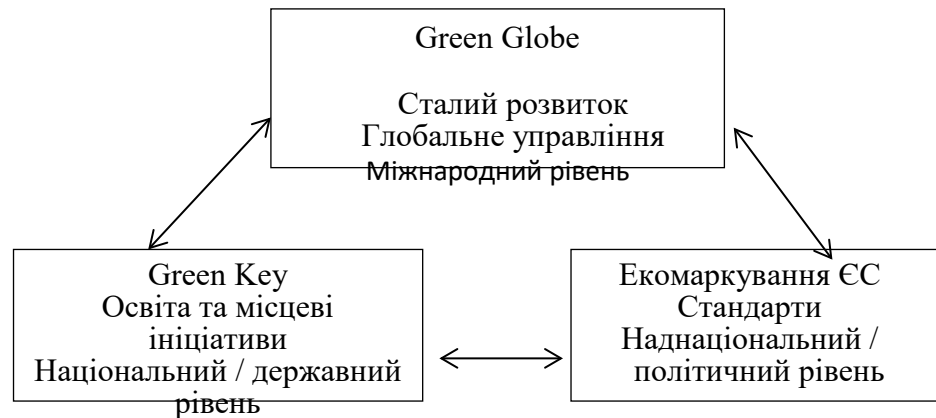

Рис. 3.3 – Основні моделі інституційного впливу, що сприяють сталому розвитку галузі гостинності

Усі три підходи доводять, що екологічний туризм неможливий без інституційної підтримки. Поки «Green Key» виховує відповідального власника, а «Green Globe» структурує глобальні корпорації, «EU Ecolabel» створює правове поле, в якому сталий розвиток стає обов’язковим елементом репутації. Разом вони утворюють багаторівневу систему, де екологічна сертифікація стає «суспільним договором» між бізнесом, суспільством та довкіллям.

Завдання для подальших досліджень залишаються у стандартизації методів оцінки ефективності впровадження екологічної сертифікації у туризмі, розробці єдиних критеріїв порівняння між регіонами та визначенні реального впливу таких ініціатив на національні показники ССРІ. Іншою перспективною сферою є дослідження ролі цифрових технологій у моніторингу екологічних показників готельно-ресторанних комплексів, вивчення поведінкових аспектів екологічної свідомості туристів та моделювання економічних ефектів інтеграції зелених стандартів у глобальну туристичну галузь. Таким чином, отримані результати становлять науково-практичну основу для подальшого розвитку політики сталого туризму галузі гостинності в контексті реалізації цілей Європейського зеленого курсу.

Висновки до розділу 3.

На відміну від підходів, які розглядають екологічну сертифікацію переважно як інструмент добровільного корпоративного екологізму, це дослідження пропонує інституційно-ну інтерпретацію сертифікацій Green Key та Green Globe як елементів багаторівневої системи кліматичного менеджменту. Порівняльний аналіз країн з різним рівнем кліматичної ефективності вказує на існування різних моделей впровадження екологічних стандартів, що відображають ступінь узгодженості державної кліматичної політики та практик туристичного сектору. У цьому контексті екосертифікації виступають не лише як індикатори екологічної відповідальності бізнесу, а й як інструменти інституційного впровадження кліматичних цілей.

Поєднання фундаментальних принципів туристичної науки з історією впровадження «Зеленого курсу» у практику управління готельно-ресторанними комплексами сприяє формуванню екологічно орієнтованої бізнес-моделі, що відповідає сучасним вимогам сталого розвитку та європейської екологічної політики. Екологічно відповідальне управління не тільки зменшує негативний вплив на довкілля, а й підвищує конкурентоспроможність закладів. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку ефективних механізмів інтеграції екологічних стратегій у повсякденну діяльність готельно-ресторанних комплексів.

Поєднання принципів екотуризму з положеннями «Зеленого курсу» формує нову парадигму ведення бізнесу в індустрії гостинності, орієнтовану на сталий розвиток. Екологічно відповідальне управління не тільки зменшує негативний вплив на довкілля, але й підвищує конкурентоспроможність закладів. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку ефективних механізмів інтеграції екологічних стратегій у повсякденну діяльність готельно-ресторанних комплексів.

У рамках дослідження було проведено комплексну оцінку

взаємозв'язку між рівнем кліматичної ефективності країн (на основі індексу CCPI), розвитком систем екологічної сертифікації «Green Key» та «Green Globe», а також впровадженням принципів екологічного туризму у сфері готельного та ресторанного бізнесу. Результати підтвердили наявність прямого зв'язку між інституційною зрілістю кліматичної політики країни та ступенем інтеграції екологічних практик у сектор гостинності. Європейські країни з високими показниками CCPI (Данія, Нідерланди, Велика Британія, Норвегія) продемонстрували структуровану, систематичну та регульовану модель управління стабільним туризмом, в якій сертифікація Green Key є практичним інструментом для впровадження принципів кліматичної нейтральності, енергоефективності, скорочення відходів та залучення місцевої економіки. Ці країни демонструють високий рівень взаємодії між національними кліматичними стратегіями, місцевими ініціативами та бізнесом, що свідчить про ефективне інституційне переплетіння екологічної політики та корпоративної практики.

Країни із середнім показником CCPI (Філіппіни, Марокко, Індія, Чилі) характеризуються адаптивним впровадженням стандартів Green Globe, зосередженим на поєднанні глобальних принципів сталого туризму з місцевими культурними, соціальними та природними особливостями. У цих регіонах екосертифікація слугує механізмом інтеграції у глобальні ринки сталого туризму, сприяючи міжнародній конкурентоспроможності туристичного сектору та зміцненню місцевих громад. Водночас результати вказують на наявність системних бар'єрів, зокрема обмежених фінансових ресурсів, недостатньої інституційної підтримки та низького рівня екологічної обізнаності серед підприємств та туристів, що перешкоджає поширенню зелених практик у країнах, що розвиваються.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи було здійснено комплексне дослідження теоретичних, методичних та прикладних аспектів міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі, а також визначено її роль у підвищенні конкурентоспроможності туристичних дестинацій на прикладі курорту Буковель. Отримані результати дозволяють сформулювати такі узагальнюючі висновки.

У першому розділі дослідження розкрито сутність міжнародної екологічної сертифікації як важливого інструменту реалізації концепції сталого розвитку в сфері гостинності. Встановлено, що екологічна сертифікація виступає не лише механізмом контролю за дотриманням природоохоронних стандартів, а й ефективним засобом формування позитивного іміджу підприємства, підвищення його інвестиційної привабливості та конкурентних позицій на ринку туристичних послуг. Обґрунтовано, що сучасні підходи до екологічної сертифікації базуються на принципах ресурсоефективності, мінімізації негативного впливу на довкілля, соціальної відповідальності та інноваційності управління.

Аналіз міжнародних стандартів і систем екологічної сертифікації дозволив встановити, що найбільш поширеними у сфері готельно-ресторанного бізнесу є такі програми, як Green Key, Green Globe, EU Ecolabel та інші. Визначено, що їх спільною рисою є комплексний підхід до оцінки діяльності підприємств, який включає енергозбереження, водокористування, управління відходами, використання екологічно безпечних матеріалів та підвищення екологічної свідомості персоналу і споживачів. Водночас виявлено, що існують певні відмінності у критеріях оцінювання, процедурі сертифікації та рівні міжнародного визнання, що впливає на вибір конкретної системи підприємствами індустрії гостинності.

У межах першого розділу також досліджено особливості впровадження екологічних практик у готельно-ресторанному бізнесі. Доведено, що

ефективна інтеграція принципів сталого розвитку потребує системного підходу, який охоплює всі рівні управління підприємством – від стратегічного планування до операційної діяльності. Встановлено, що ключовими чинниками успішного впровадження екологічних ініціатив є наявність фінансових ресурсів, підтримка з боку керівництва, підготовка персоналу та зростання попиту з боку споживачів на екологічно відповідальні послуги.

У другому розділі здійснено аналіз впровадження міжнародної екологічної сертифікації на прикладі курорту Буковель як одного з провідних туристичних центрів України. Надано загальну характеристику курорту, визначено його роль у розвитку національного туристичного ринку та окреслено основні напрями господарської діяльності підприємств готельно-ресторанного комплексу. Встановлено, що Буковель є перспективною платформою для впровадження екологічних інновацій завдяки високому рівню туристичного попиту, розвиненій інфраструктурі та орієнтації на міжнародні стандарти якості обслуговування.

Проведений аналіз засвідчив, що на підприємствах курорту поступово впроваджуються елементи міжнародної екологічної сертифікації, зокрема заходи з енергозбереження, раціонального використання водних ресурсів, сортування відходів та впровадження екологічно безпечних технологій. Водночас встановлено, що рівень поширення сертифікованих практик залишається недостатнім, що обумовлено низкою стримуючих факторів, серед яких високі витрати на впровадження стандартів, недостатній рівень державної підтримки, а також обмежена обізнаність частини підприємців щодо переваг екологічної сертифікації.

Оцінка ефективності впровадження екологічної сертифікації показала, що підприємства, які дотримуються міжнародних екологічних стандартів, демонструють більш високі показники конкурентоспроможності, привабливості для іноземних туристів та рівня довіри з боку споживачів. Крім того, екологічна сертифікація сприяє зниженню операційних витрат у

довгостроковій перспективі за рахунок оптимізації використання ресурсів, а також підвищує рівень екологічної відповідальності бізнесу.

У третьому розділі обґрунтовано напрями вдосконалення міжнародної екологічної сертифікації в готельно-ресторанному бізнесі. Визначено перспективи розвитку таких систем, як Green Key та Green Globe, які мають значний потенціал для поширення в Україні завдяки своїй адаптивності, міжнародному визнанню та орієнтації на практичні результати. Доведено, що їх впровадження сприятиме підвищенню якості туристичних послуг, інтеграції українського туристичного ринку у світовий простір та формуванню позитивного іміджу країни як екологічно відповідальної дестинації.

Окрему увагу приділено інституційному впливу на розвиток екологічної сертифікації. Встановлено, що ефективне функціонування системи екосертифікації потребує активної взаємодії між державними органами, бізнесом та громадськими організаціями. Обґрунтовано необхідність удосконалення нормативно-правової бази, запровадження стимулюючих механізмів для підприємств, а також розвитку інформаційно-просвітницьких програм, спрямованих на підвищення рівня екологічної культури суспільства.

Узагальнюючи результати дослідження, слід зазначити, що міжнародна екологічна сертифікація є важливим чинником підвищення ефективності діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу та забезпечення сталого розвитку туристичних регіонів. Її впровадження сприяє гармонізації економічних, екологічних та соціальних інтересів, що є ключовою умовою формування конкурентоспроможної туристичної індустрії в сучасних умовах глобалізації.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання підприємствами готельно-ресторанного бізнесу для розробки стратегій екологічного розвитку, підвищення ефективності управління ресурсами та зміцнення ринкових позицій. Запропоновані рекомендації

можуть бути також використані органами державної влади та місцевого самоврядування при формуванні політики сталого розвитку туристичної галузі.

Таким чином, поставлені у роботі завдання виконано у повному обсязі, а мета дослідження досягнута. Отримані результати підтверджують доцільність подальшого розвитку міжнародної екологічної сертифікації як одного з ключових напрямів модернізації готельно-ресторанного бізнесу та підвищення конкурентоспроможності туристичних дестинацій України.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Безхлібна А.П., Белікова М.В., Бобрикін П.В. Стратегічні підходи для підвищення якості обслуговування підприємств туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній і Східній Європі*. Електронне фахове видання. 2026. №14. С.14-22.
2. Безхлібна А.П., Буряк А.В. Міжнародна екологічна сертифікація: стан та перспективи розвитку в туристичній дестинації Буковель. *Актуальні проблеми та тренди розвитку систем управління в сучасних умовах*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 26 березня 2026 р. м. Дніпро, 2026. 108–110 с.
3. Безхлібна А.П., Кукліна Т.С., Журавльова С.М. Стратегічні перспективи підвищення конкурентоспроможності ресторанного бізнесу України в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2025. С. 14-21.
4. Безхлібна А.П. Матахнюк К.С. Управління рекреаційним потенціалом регіонів. *Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти і молодих уч., м. Запоріжжя, 11-12 листопада 2025 р. Запоріжжя, 2025. С. 212 – 215.
5. Буковель. Офіційний сайт. URL: <https://bukovel.com> (дата звернення: 17.04.2026).
6. Буковель. Готелі курорту. URL: <https://bukovel.com/hotels>. (дата звернення: 17.04.2026).
7. Буковель. Екологічні ініціативи. URL: <https://bukovel.com/summer> (дата звернення: 17.04.2026).
8. Бойко М. Г. Екологічні аспекти розвитку туристичних підприємств в Україні. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 45–49.
9. Гіренко Н., Крамаренко Д. Перспективи розвитку зеленого готельного бізнесу в сучасних реаліях. *Development Service Industry*

Management. 2025. № 10(26). DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2025-10\(26\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-10(26))

10. Ганич Н. М., Гаталяк О. М. Екологізація готельного та ресторанного бізнесу. *Географія та туризм*. 2018. № 45. С. 112–120.

11. Дяченко Т. А. Сталий розвиток готельного господарства в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 6. С. 78–83.

12. Загорянська О. І. Оцінка конкурентоспроможності екологічних готелів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С. 456–460.

13. Зимогляд Б., Чала В., Нагорний Д. Екологічна сертифікація як нормативна архітектура екологізації будівельного сектору: національні пріоритети та глобальні тренди. *Економічний простір*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.204.117-123>

14. Ільницька-Гикавчук Г. Я. Сучасний стан та перспективи розвитку еко-готелів в Україні. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2024. № 104. DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2024.104.05>

15. Каленська В., Любченко В. Зелений готельний бізнес: екологічна відповідальність. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-9-4>

16. Конарівська О., Опанащук Ю., Лігостаєв В., Опанащук М. Зарубіжний досвід застосування економічних інструментів державного стимулювання екологізації готельного бізнесу. *Innovations and Technologies in the Service Sphere and Food Industry*. 2025. DOI: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.4\(18\).2025.10](https://doi.org/10.32782/2708-4949.4(18).2025.10)

17. Коваленко О. В. Інноваційні підходи до екологізації туристичного бізнесу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2021. № 39. С. 134–138.

18. Красномовець В. А. Програми екологічної сертифікації підприємств готельної сфери. *Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.33>

19. Літвак О. В. Тенденції розвитку екологічної сертифікації та маркування в країнах Європейського Союзу. *Сталий розвиток економіки*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-30>
20. Мамонтенко Н. Ю. Сталий розвиток готельного бізнесу в Україні: стимули, перешкоди і найкращі практики. *Сталий розвиток економіки*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-47>
21. Мельник Л. Г. Екологічний менеджмент у сфері туризму. *Економіка природокористування*. 2020. № 2. С. 52–58.
22. Новак У. Я. Екологізація готельного бізнесу: особливості сучасних тенденцій. *Український економічний часопис*. 2024. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-7-9>
23. Павленко І. В. Роль екологічної сертифікації у підвищенні якості туристичних послуг. *Туризм і гостинність*. 2022. № 1. С. 89–94.
24. Свідло К. В., Мамченко Л. М., Соколенко А. В. Екологічна сертифікація як чинник підвищення конкурентоспроможності готельно-ресторанного бізнесу. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2022. № 21. С. 45–49.
25. Терещук Н., Транченко Л., Транченко О., Шашеро А. Екологізація готельно-ресторанного бізнесу. *Вісник ОНУ*. 2023. DOI: [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2023.1\(42\).282240](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2023.1(42).282240)
26. Черевична Н., Середенко В., Сребнюк К. Сучасні екологічні інновації та їх вплив на ефективність роботи готельних підприємств України. *Таврійський науковий вісник*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.23.31>
27. Шувар Н. М., Закалик Г. М., Удуд І. Р. Перспективи розвитку еко-готелів в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 620–624.
28. Achasova A. O., Achasov A. B. The European Green Deal and prospects for Ukraine. *Man and Environment Issues of Neoecology*. 2024. № 41. С. 33–56. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-4224-2024-41-03>

29. Adiguzel Istil S. Impact of the European Green Deal and circularity on LEED projects. *2nd International Symposium on Innovations in Civil Engineering and Technologies*. Isparta, 2024. P. 1–10.

30. Aman S., Nassan N. M., Khattak M. N., Moustafa M. A., Fakhri M., Ahmad Z. Impact of tourist's environmental awareness on pro-environmental behavior with the mediating effect of tourist's environmental concern and moderating effect of tourist's environmental attachment. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, № 23. Article 12998. DOI: <https://doi.org/10.3390/su132312998>

31. Application process. *Green Key*. URL: <https://www.greenkey.global/application-process> (дата звернення: 17.04.2026).

32. Bezkhlibna A., Zhuravlova S. Ensuring the competitiveness of coastal regions through the development of the tourism business. In: Semenov A., Yepifanova I., Kajanová J. (Eds.). *Data-Centric Business and Applications. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*. Cham: Springer, 2026. Vol. 272. P. 311–329. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-032-06608-4_16

33. Bezkhlibna A., Byelikova M. Implementation of ISO Standarts as a component of strategic management in the hospitality industry. *Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти і молодих уч., м. Запоріжжя, 11-12 листопада 2025 р. Запоріжжя, 2025*. С. 373 – 375

34. Bezkhlibna A., Byelikova M. Environmentally sustainable construction projects in the hospitality industry. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: Матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції. м. Харків, 26 листопада 2025 року. Х.: ХНАДУ. 2025*. С. 120 - 121.

35. Bezkhlibna A., Byelikova M. EU environmental and energy efficiency regulations in the development of the european hotel sector. *Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та*

права в умовах інтеграційних процесів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, ХДУ, 13-14 листопада 2025 р., за ред. Мельникової К.В. Івано-Франківськ: ХДУ, 2025. С. 379 – 381.

36. Bezkhlibna A., Shvets Y. Development of Green certification (LEED, BREEAM) for hotel business real estate properties. *Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти і молодих уч., м. Запоріжжя, 11-12 листопада 2025 р. Запоріжжя, 2025. С. 376 – 378.*

37. Bogojevic S. Carbon removals, ecosystems and the European Green Deal. *European Law Open.* 2024. Vol. 3. P. 199–208. DOI: <https://doi.org/10.1017/elo.2024.11>

38. Burck J., Uhlich T., Bals C., Höhne N., Nascrimiento L. *The Climate Change Performance Index 2025.* 2025. URL: <https://ccpi.org/download/climate-change-performance-index-2025/> (дата звернення: 17.04.2026).

39. But T. Analysis of the tourism industry competitiveness in the Czech regions. *Journal of Competitiveness.* 2024. Vol. 16, № 3. P. 1–25. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2024.03.01>

40. Byelikova M., Bezkhlibna A., Polyezhayev Y., Zaytseva V., Pukhalska H. Information and digital business security in tourism as a component of the coastal region competitiveness. In: *Data-Centric Business and Application: Modern Trends in Financial and Innovation Data Process. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies.* Cham: Springer, 2023. Vol. 1. Chapter 6. P. 1–28. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-54012-7>

41. Catarinella P., Kram S. 2019 European Green Deal: An ambitious project with lights and shadows. In: Shaffie E., Hassan R., Arshad A. K., Bhkari N. M., Sidek M. N. M. (Eds.). *Sustainable Green Infrastructure.* Springer, 2025. P. 69–95. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-96-1486-8_5

42. Chala V., Morozova S., Borovyk L. Ecological dominants in cross-cultural communications of the European business: The impact of the Green Deal. *Baltic Journal of Economic Studies.* 2023. Vol. 9, № 4. P. 234–242. DOI:

<https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-4-234-242>

43. Consumers in favour of sustainable travel but cost is king, reveals WTTC report. *World Travel and Tourism Council*. 2025. URL: <https://wttc.org/news/consumers-in-favour-of-sustainable-travel-but-cost-is-king-reveals-wttc-report> (дата звернення: 17.04.2026).

44. Damigos D. How much are consumers willing to pay for a greener hotel industry? A systematic literature review. *Sustainability*. 2023. Vol. 15, № 11. Article 8775. DOI: <https://doi.org/10.3390/su15118775>

45. Denmark, Netherlands and UK: Which European countries rank highest for climate performance? *Euronews*. 2024. URL: <https://www.euronews.com/green/2024/11/20/denmark-netherlands-and-uk-which-european-countries-are-leading-for-their-climate-performa> (дата звернення: 17.04.2026).

46. European Commission. EU Ecolabel Tourist Accommodation: The sustainable place to be. URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy-topics/eu-ecolabel/eu-ecolabel-tourist-accommodation_en (дата звернення: 17.04.2026).

47. Frost R. Denmark, Netherlands and UK: Which European countries rank highest for climate performance? *Euronews*. 2025. URL: https://caneurope.org/content/uploads/2018/06/CAN_Off-target_report_FIN-1.pdf (дата звернення: 17.04.2026).

48. Führ M. The European Green Deal, COM (2019) 640 final. *ELNI*. 2019. URL: https://www.elni.org/fileadmin/elni/dokumente/Green_Deal-Sustainable_Products_Policy_2019-12-18_engl_fin.pdf (дата звернення: 17.04.2026).

49. International Monetary Fund. *World Economic Outlook*. 2025. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> (дата звернення: 17.04.2026).

50. Li J., Coca-Stefaniak A., Nguyen T. H. H., Morrison A. M. Sustainable tourist behavior: A systematic literature review and research agenda. *Sustainable Development*. 2024. Vol. 32, № 4. P. 3356–3374. DOI:

<https://doi.org/10.1002/sd.2859>

51. Ma Y., Li Y., Han F. Interconnected eco-consciousness: Gen Z travelers' intentions toward low-carbon transportation and hotels. *Sustainability*. 2024. Vol. 16, № 15. Article 6559. DOI: <https://doi.org/10.3390/su16156559>

52. Mamotenko D., But T. Analysis of ecological tourism in the European Union: Strategic guidelines for development. *Management and Entrepreneurship: Trends of Development*. 2025. Vol. 3, № 33. P. 10–27. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2025-3/33-01>

53. Mamotenko D., But T. Digitalization of the economy as a prerequisite for tourism development. In: Solovieva V., Hushko S. (Eds.). *Sustainable Development in Economics, Technology and Environmental Engineering*. Springer, 2025. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-91953-4_6

54. Mečani Z. Competition policy contributing to the European Green Deal. *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*. 2024. Vol. 8. P. 227–242.

55. Nagy G., Heiner S. Á., Kovács Z. Exploring the presence and absence of academic discourse on public participation in the European Green Deal: A Central and Eastern European perspective. *Societies*. 2025. Vol. 15. Article 49. DOI: <https://doi.org/10.3390/soc15030049>

56. Otsu K., Maso J. Digital twins for research and innovation in support of the European Green Deal: Data space: A systematic review. *Remote Sensing*. 2024. Vol. 16. Article 3672. DOI: <https://doi.org/10.3390/rs16193672>

57. Palmisano O. G., Rocchi L., Negri L., Piscitelli L. Evaluating the progress of the EU countries towards implementation of the European Green Deal: A multiple criteria approach. *Land*. 2025. Vol. 14, № 1. Article 141. DOI: <https://doi.org/10.3390/land14010141>

58. Regions and cities shaping the European Green Deal 2.0. *European Union*. 2025. URL: <https://op.europa.eu/es/publication-detail/-/publication/64f17ca7-1d63-11ef-a251-01aa75ed71a1/language-en> (дата звернення: 17.04.2026).

59. Stefan-Andrei G. The European Green Deal: Are green alternatives reliable? *Journal of Marine Technology and Environment*. 2025. № 1. P. 52–55. DOI: <https://doi.org/10.53464/JMTE.01.2025.09>

60. Zhang Y., Zhao H., Zaman U. Eco-consciousness in tourism: A psychological perspective on green marketing and consumer behavior. *Acta Psychologica*. 2025. Vol. 255. Article 104951. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.104951>

ДОДАТКИ

Додаток А.

Таблиця А. 1. Впровадження принципів екологічного туризму в готельному та ресторанному бізнесі в країнах

Країна	Сертифікація	Приклади впровадження принципів екологічного туризму в готелях	Приклади впровадження принципів екологічного туризму в ресторанному бізнесі
Данія	Green Key	1. Використання електроенергії, на 100 % виробленої з відновлюваних джерел (<i>Scandic Aarhus City</i>). 2. Встановлення систем рекуперації тепла та енергоефективного освітлення. 3. Повне усунення одноразового пластику в номерах. 4. Впровадження систем збору та повторного використання дощової води. 5. Освітні програми для персоналу та гостей щодо скорочення викидів CO₂. 6. Підтримка місцевих фермерів та виробників органічної продукції. 7. Використання екологічних засобів для прибирання та прання.	1. Ресторани <i>Noma</i> та <i>Amass</i> – використання місцевих органічних продуктів. 2. Компостування харчових відходів та переробка біомаси. 3. Вирощування власних овочів у міських теплицях. 4. Використання перероблених матеріалів для оздоблення інтер'єрів. 5. Меню з мінімальним вуглецевим слідом. 6. Заборона одноразової упаковки. 7. Партнерство з міськими екофермами.
		1. Готель <i>Jakarta Amsterdam</i> має власну теплицю для вирощування трав та зелені. 2. Геотермальні системи опалення та охолодження будівель. 3. Архітектура з використанням природних матеріалів (дерево, скло, сталь). 4. Автоматизований контроль енергоспоживання в номерах. 5. Залучення місцевих дизайнерів до створення екологічного інтер'єру. 6. Сортування відходів у номерах та кухнях. 7. Екскурсії для гостей з еко-	1. Ресторани <i>De Kas</i> та <i>Bolenius</i> – страви, приготовані виключно з продуктів місцевих ферм. 2. Сортування органічних відходів для виробництва біогазу. 3. Використання енергії з власних сонячних панелей. 4. Доставка без пластику (місцеві постачальники у скляній тарі). 5. Прозорість харчових ланцюгів завдяки маркуванню страв з зазначенням вуглецевого сліду. 6. Використання
Нідерланди	Green Key		

Велика Британія	Green Key	орієнтованими заходами. 1. Готелі <i>Premier Inn</i> впроваджують системи зменшення споживання води (аератори, крани з датчиками). 2. Використання біорозкладних мийних засобів. 3. Ініціатива «Сніданок без відходів» для зменшення харчових відходів. 4. Сертифікація енергоефективності будівель (BREEM). 5. Програми компенсації викидів вуглецю для корпоративних клієнтів. 6. Зелений дах для теплоізоляції та біорізноманіття (<i>The Savoy</i>). 7. Розробка власних корпоративних звітів про сталий розвиток. 1. Використання сонячних панелей у курортному готелі <i>El Nido Resorts</i>. 2. Система фільтрації та повторного використання води. 3. Заборона на використання пластикових пляшок та їх заміна на скляні ємності. 4. Участь у відновленні мангрових лісів. 5. Освітні програми для туристів щодо збереження коралових рифів. 6. Використання місцевих будівельних матеріалів (бамбук, дерево). 7. Управління енергоспоживанням шляхом моніторингу викидів CO₂.	електротранспорту для доставки. 7. Програма екологічної освіти для клієнтів за допомогою QR-кодів у меню. 1. Ресторани «<i>The Ethicurean</i>» та «<i>Petersham Nurseries</i>» — кухня без відходів. 2. Підтримка ферм, що практикують регенеративне сільське господарство за методом «<i>»</i>». 3. Використання дощової води для поливу саду. 4. Сезонні меню як засіб для скорочення логістичних витрат. 5. Використання переробленого скла, дерева та сталі в дизайні інтер'єру. 6. Навчання персоналу принципам сталого харчування. 7. Комунікаційна стратегія «Їжте відповідально» для гостей. 1. Ресторани курортів <i>El Nido Resorts</i> — повна відмова від одноразового пластику. 2. Використання місцевих морепродуктів із сертифікованих рибних господарств. 3. Сонячна енергія для кухонь та холодильних систем. 4. Участь у програмах «Врятуймо океан» для туристів. 5. Навчання персоналу сортуванню органічних відходів. 6. Використання посуду з кокосового горіха та бамбука. 7. Програма переробки кухонного жиру на біопаливо.
Філіппіни	Green Globe		

Марокко	Green Globe	1. Готелі <i>Kasbah Tamadot</i> та <i>Mazagan Resort</i> використовують системи переробки стічних вод. 2. Екологічна архітектура: природна вентиляція та глиняні конструкції. 3. Використання місцевих виробів ручної роботи в оздобленні. 4. Підтримка програм жіночих кооперативів (соціальна відповідальність). 5. Використання світлодіодного освітлення та сенсорних вимикачів. 6. Партнерство з місцевими фермерами для постачання органічних продуктів. 7. Впровадження еко-освітніх туристичних маршрутів у пустелі.	1. Ресторани в <i>Kasbah Tamadot</i> – меню з органічними інгредієнтами, виробленими на місці. 2. Використання традиційних глиняних тажинів (енергоефективне приготування їжі). 3. Екологічна освіта туристів щодо кулінарної спадщини берберів. 4. Відмова від імпортованих продуктів на користь місцевих. 5. Переробка олії для виробництва місцевих мийних засобів. 6. Підтримка місцевих жінок через кулінарні кооперативи. 7. Створення кулінарних турів, що демонструють практики сталого розвитку.
Норвегія	Green Key	1. Використання теплових насосів та енергії фіордів (<i>Thon Hotels</i>). 2. Цифровий контроль енергоспоживання за допомогою системи Smart Energy Management. 3. 100% утилізація харчових відходів у біогазових системах. 4. Використання дерев'яних фасадів та природної ізоляції. 5. Еко-меню для гостей, приготоване з місцевих продуктів. 6. Співпраця з місцевими школами з питань екологічної освіти. 7. Участь у національній програмі «Green Travel Norway».	1. Ресторани «<i>Fjord</i>» та «<i>Brasserie Paleo</i>» – меню на основі дикої риби та місцевих овочів. 2. Використання геотермального опалення на кухнях. 3. Відмова від м'яса з високим вуглецевим слідом. 4. Компенсація викидів за допомогою програми «Green Menu». 5. Просвітницькі заходи для клієнтів щодо екологічного харчування. 6. Переробка харчових відходів на біогаз. 7. Сертифікація постачальників відповідно до принципів ланцюга постачання з екологічним маркуванням « ».

Джерело: [власне дослідження].